

NIKOLAY
BABOGLU

MUMNAR
SAALIK İÇİN

Nikolay BABOGLU

*Степан Куроло
Таша саалык төлөөгүнө
да өткөсө ичкөсө
19-11-2000
N. Baboglu*

Pyesa

MUMNAR SAALIK IÇIN

1999 yıl

АРХИВ
СТЕПАНА КУРОГЛО

ISBN 9976 - 945 - 26 -7

Nikolay BABOGLU
Pyesa
MUMNAR SAALIK IÇIN
Gagauz dilindä
İlk basım

Redaktor - D. Tanasoglu
Dizgi - T. Baboglu
Korektor - M. Kösä
Resimji - G. Sainçuk
Tiraj - 150
Paası annaşmaklan

Basım evi "Ana sözü"
Kişinêu 1999

Nikolay BABOGLU

Biografiyası hem yaratmaları

Duuması 2 may 1928 bir çiftçi aylesindä Tatar-Kıpçak küüyündä, Taraklı rayonunda. Baboglunun senselä kökleri gider çok derinä. Bobası – İgnat Baboglu, sokakça ona deyärdilär Rusinin Mitinin Miyalın Panayudun Nati, ama kiyatlarda yazılırmış İgnat Panteleevçi. Yazıcının anası – Fedora Nikolaevna Baboglu da çeker bir eski kıpçaklı familiasından – Kazancılardan, ama sokakça ona deyärmışlär Tudora-bulü. Bu bir pek akıllı kartıymış, hiç şkolaya gitmedään, üürenmiş ötää-beeri yazmaa-okumaa, lafustasıymış, bilirmiş çok eski gagauz türkülerini, çok maani, masal. Nikolay Baboglunun bobası da gagauzçadan başka lafedirmiş bulgarca, romınca, rusça, ama yazmaa-okumaa bilirmiş az –sade kendinä kadar. Uşaklarını sa beşini da (iki kız, üç da ool) çalırmış versin üürenmää üüsek şkolalara. Nikolay içerdä en büüyümüş, onun küçüklüündä taa saamış boba tarafından Marinka malisi, o da bir kıpçaklı anılmış gagauz soylarındanmış –Songrollardan. Bu malisi Nikolayı büütmüş kendi dizindä eski gagauz sallangaç türkülerinnän hem maanilerinnän. Bu çok eskili aylä hem Kıpçak küüyü, yazıcının eski dedelerindän kalma adetlerinnän, düünnärlän, sidänkalarlan, allahlıklarlan, kurbannarlan hem türlü yortularlan, brakmışlar gelän gagauz yazıcının canında derin izlär. Bezbelli, o eski izlerdän geler Baboglunun ilk basılı kiyadı halk yaratmasına baalı “Gagauz folkloru”.

Nikolay Baboglu 1940 yılda başarêr Kıpçakta başlanlı şkolasını da ertesı yılın, güzün 1941 onu vererlär ileri dooru üürenmää İsmayıl kasabasında bir klise şkolasına. Burada sekiz klas başardıktan sora, Nikolay olaceydı klise izmetçisi. Ama o vakıtlarda gülärmış ruslan nemçe arasında o büük cenk, onun yalını 1944 yılda döner bizim Basarabiya topraklarına. İsmayıl şkola daalêr, Nikolayın da üürenmesi 4-cü klasta kalêr yarım. O geler İsmayıldan evä, Kıpçaa. Front aykırılêr Moldovadan Romaniyaya hem taa ötää Berlinä dooru. Tarafımız kalêr Sovetlär altına. Kıpçaktan üüredicilär, popazlar, kimi küü başları - hepsi kaçêr Romaniyaya. Sovet kuvetleri sa isteerlär diriltmää şkolaları da bu üzerä çaarêrlar üüredicilä herbirini, kim ötää-beeri kiyat biler. Kim kayıl olêr üüredici işlemää, onları almêrlar askerä - cengä. Butakım Kıpçakta üüredici etişer çok türlü az kiyatçılar, ani işlärdilär nası-nicä, sade cenktän kurtulmaa. Nikolay Baboglu da o yılın 1944, açan taa yokmuş bütün 16 yaşında, çaarılêr olsun Kıpçakta, kendi küüyündä, üüredici da vererlär ona 1-ci klası. Ama o kalan, enez pişmiş, üüredicilerin arasında genç Nikolay Baboglu üç klas popaz şkolasınnan görünürmüş çok taa üürenik. Elbetki, o kendisi da taa diildi haliz üüredici, ama 1944-1950 yıla kadar o hem üüredicilik eder hem dışardan üürener Kahul pedagoji okulunda, angısını 1950 yılda başarêr, taa sora hep dışardan başarêr Kişinêuda devlet universitetini moldovan dilin fakultetini.

Üüredicilik urunda Nikolay Baboglu ilktän birkaç vakit işleer başlanlı klaslarda. Pek derin silinmüz bir iz brakêr Baboglunun üreendä 1946-1947 yıllar, açlık vakıdı. Açan o kendi birinci klasına yıl başında yazêr 36 uşak da üürenmäk yılın sonunda 1947-dä, mayda, kalêr sade 4 uşak. Öbürleri 32 küçüklär o kışın ölerlär üüredicinin gözü önündä, baara-baara açlıktan. Bu tragediyayı yazıcı pek meraklı annadêr kendi kiyadında “Masallı toprak”, angısı basıldı Türkiyada İzmir kasabasında 1994 yılda. Hep bu kiyatta yazıcı derindän annadêr ozamankı Kıpçak küüsü için hem o sokaktan toplama üüredicilär için,

angıardan birisi da etıştirmemişilär Babogluynan barabar haliz üüredici olmaa. Ama genç Baboglu olêr diil sade bir käämil üüredici, etişer Kıpçakta şkolada zavuç, sora da direktor. İşleer Kıpçakta, Kongazda, Komrat rayonunda, taa sora etişer Bütün Moldova respublikanın şkolaları üstünä ministr yardımcısı. Bundan başka üürediciliklän barabar çok çalışkan Baboglu hiç bir da gün brakılmêer yazıcılıktan. O yazêr ana dilindä gagauzça şiir, poema, annatmalar, pyesa. Gecä-gündüz Baboglu iştä: uşakları üüretmektä, yazıcı sofrasında, bilmeer ne o dinnenmäk, bilmeer dur-otur...

Üüretmäk işleri için 1961 yılda Nikolay Babogluya devlet verer medali "Za trudovuyu doblest". Taa sora 1996 yılda yazıcılık işleri için Moldova devletindän kableder medali "Pentru meritul çivik". Hep yazıcılık işleri için Moldova Yazarlar Birlii 1984 yılda tekliv eder onu Kişinêua yazarlar Birliindä işä gagauz dilindä literaturaya konsultant. Burada Baboglu çok yardım eder genç gagauz yazıcılarına literaturaya girmää, isteer, ki gagauzların arasından çıksın nekedar taa çok talanlı şairlär, prozacılar. Doorudan Baboglunun yardımınnan bizim literaturaya geler Todur Zanet, Vasi Filioglu, Petri Yalınçı, Mariya Kuyumcu, Olga Radova h.b.

Hem taman yazarlar Birliindä işlärkän, Nikolay Baboglunun kendisinin da yazıcılık vergisi açılêr taa geniş, taa käämil. Onun ilk kiyadı "Gagauz folkloru" çıkêr 1969 yılda, sora çıkêr annatmalar "Legendanın izi" 1974 yılda, taa beş yıldan sora 1979-da çıkêr eni annatmalar "Bucak ecelleri", 1981 yılda Baboglu başarêr da tiparlêer Kişinêuda bir uzun annatmak "Karanfillär açtılar enidän". Okuyucular kablederlär bu kiyadı çok büük meraklan da onnarın istemesinä görä 1986 yılda "karanfillär..." tiparlanêr rus dilindä da, 1988 yılda çıkêr çok yıllarda yazılanşürleri hepsi toplu bir kiyatta "Tarafımın peetleri". Nasıl da bütün yaratmasında N. Baboglunun şiirleri da sıkı baalı folklorlan. Bu kiyadında da çıkêr onun poeması "Oğlanın legendası", elbetki, bizim eskilik için. Te poemanın başlantısından dörtlük:

Tuna, senin suyundan
Bir köprü düzerim bän,
Bir kaavi köprü, uzun,
Eskilij bana bulsun...

Folklorlan baalı N. Baboglunun yaşaması. 1991 yılda yazıcı döner kendi uşaklında bobasından işidilmä masallara da yazêr onnarı kiyada, bu kiyat çok sevindirdi gagauz uşaklarını.

Yukarda sıralanmış literatūra yaratmalarından başka, Nikolay Baboglu gagauz pedagoglannın barabar bulunêr ilk erdä ana dilindä şkolaları düzmektä. Taa 1961 yılda o hazırlêer gagauz dilin okumak hem gramatika kiyadını VII-VIII klaslar için. 1988 yılda Nikolay Baboglu kendi kardaşınnan İgnat Babogluylan ikisi hazırlêerlar gagauz dilin sintaksis gramatikasını IX-X klaslar için, sora 1991 yılda gagauz dilin gramatikasını VII-ci klas için, taa bir yıldan sora 1992-dä çıkêr onnarın gagauz literatūra kiyadı VIII-IX klaslar için. Ama 1993-tä Nikolay hem İgnat Baboglu hazırlayıp-tiparlêerlar kirilik alfabetindä bir gagauzça-ruşça hem ruşça-gagauzça şkola sözlüü. Hep bu adlan enilenmiş hem doldurulmuş sözlüü Baboglular hazırlayıp tiparlêerlar artık eni latin alfabetinnän 1996 yılda.

En küçüklär için da çalışarak, Nikolay Baboglu hazırlêr maasuz uşak başçaları için bir kiyat "Literatura sabaalıkları uşak başçalarında". Bu kiyat ta çıktı kirilik alfabetindâ 1990 yılda. Hazırlayıcı tenâ-tenâ ayırmış da koymuş bu kiyada gagauz yazıcıların en ii yaratmalarını uşaklar için. (D. Kara Çoban, D. Tanasoglu, M. Kösâ, T. Zanet, T. Marinoglu, V. Filioglu). Kendisi çevirmiş uşaklar için gözâl şiirlâr rus dilindân K. Çukovskiydân, S. Marşaktan, A. Bartodan, A. Puşkindân hem moldovan dilindân M. Emineskudan, İ. Krängadan, S. Vangelidân h.b. Çok uygun lââzım oldurmuş bu kiyatta gagauz folklorundan yaratmaları uşaklar için. Hep şkola önündâ küçüklär için Nikolay Baboglu yazêr 23 kısa annatma uygun bir dillân, çok meraklı uşakların annamasına görâ, türlü söyleyişlârân, cümbüşlârân. Avtor ânnadêr bir gagauz çocucaa için, onun adı - Gani. Ganicik küçük uşakçasına fasıl hem gözâl. Oyunnarı, annaması, onun büümesi, şkolaya etişmesi çok benzeer hepsi gagauz uşakların küçüklüünâ.

Diil salt küçüklär için, ama büüklär için da gagauz literaturasında Nikolay Baboglu geçilmedik bir annadıcı. Onun kısa hem orta büüklüktâ annatmaları gösterer may elli yılın içindâ gagauzluun yaşamasını. Erkenki annatmalarında "Gaydacı", "Tabect", "Şafkın kuvedi", "Aya çiçekleri", "Güllerdâ yaşlar" avtor kaldırêr bütün insannık problemnerini. Tâ Kirana, çiftçi aylesindân bir gagauzka, onu çeker toprak işinâ, ama adamı Andrey almış incâzanaat yolunu - konflikt içerdâ, ama o kısmetli biter. Andrey etişer büük çalgıcı da onun gaydası öter merkezdâ Kişinêuda.

N. Baboglunun başka annatmalarında da personajlar geçerlâr türlü zorlar. Te gagauz küülerindâ başlêr kolhozlar düzülmââ. Herkez alışık kendi topracında, kendi malınnan işlemââ, şindi lââzım hepsini elindân versin. Bu baryeri hepsi geçâmeer. Alalım Benimci Tanası "Kulilâr" annatmasından. O öler, açan öküzlerini kolhoza alêrlar.

Çok er kaplêr kolhoz için annatmalarda duşmannar, insanı zeetleyici fanatiklâr. Te Toşka (hep "Kulilerdân") satıcı, duygusuz, ikiüzlü, yalancı, kıskanç. O tüfek elindâ eleer küüyü, patladıp, korkudêr insannarı, sıkêr kolhoza girsinnâr. Toşka haliz kendi fenalından Benimci Tanası günnerinnân mezara sokêr. N. Baboglunun annatmalarında durmamayca iiliklân körlük arasında ölüsüyâ dartışmaklar gider - pak can pazarı. Gagauzlar mal sevicî, işçi, ama onnara karşı var haylazlar da, tamahlar da, içkicilâr da. Onnarın adları da kendilerini açıklêr. Te Donsuz Todurların Mitiradisî içmiş-patlamış, uyumuş da beygirleri yakmış susuz ("Kulilâr"), taa sora düuyer da malları. Ona karşı durêr Fima Haşlama. O kayıl kendisi aaç-susuz olsun, ama beygîrlâr tok hem bakılmış olsunnar. Annatmalar "Demirçu", "Dünürçülük" kaldırêrlar derin ömür, sevda, soşial problemnerini. Onnarda gagauzların çok tipik yaşaması görüner.

Nikolay Baboglu dener kendisini dramaturgiyada da. Onun biricik pyesasî "Mumnar saahk için" kaldırêr olâ büük problemnâr, ani çıkêrlar dar gagauz halkın yaşamasından. O problemnâr zeetlâardılar bütünnâ Gagauzların hem Dünürçülük. Bu pyesada Gagauziyanın yaşamasından örneklârân komunist sistemâsının yakın duşmesinin nişannarını verer: büük hem küçük işlenâ yalancılık, babarcılık, blat hem ayın-açık hırsızlıklar çıkarêrlar dooru yoldan er çetin dooru adammarı da. Develim, te nasıl pyesada kolhozçu Dimu, o terbiyedilmiş dooruluktâ, dooru da çâşer yaşamaa, o Afgan cengi - hırsızlık hem avantüra cengi, angısı yuder en genç çâmmarî, sâstirêr Dimuyru da, çıkarêr

onu dooru yoldan. Pyesada Manol - kolhoz başı, yalancı, rızsız, çoktan kaybetmiş insanlık moralini. Manollan baalı polkovnik Zubkov - habarcı, içkici, kalın üzlü. Onun üzü gösterer Sovet askerin çürümesini, yakın daalmasını, ama Manolun üzünnän gösterili kolhoz gospodarlun, aynenin hem evin bozulması. Son-sonunda pyesanın cellat tragediyayan bitmesi da bir simbol. Zor butakım tragediyalı pyesayı okumaa, bakmaa, ama var onda aydınlık pençerelär dä. Bunnar: Oliyän Vladinin pak sevdası, gözäl eski gagauz adetleri, angıları Gina-babunun aazından geçerlär eni evlat boyların aazına (burada - Oliyä). Te gelinnän güveeyin düünün dolayında dönmesi - bunnar simbolizmalar, ani göstererlär yaşamanın gagauzluun sonsuzluunu. Bunnar halkın büünkü yaşaması için hem yaarınkı taa ii günneri için adetlär.

Nikolay Baboglu için laf olmaz bütün, eer anmasak onun publiştika janralarını da. Bu janrada da o gösterdi kendisini nicä bir büyük usta. "Kak bolno" kiyadında, angısı çıktı 1989-cu yılda peydalandı Baboglunun bir yazısı "Bir halkın tragediyası", neredä çok becerikli hem derin bilmäklän gösterili gagauz halkın uzun çalılı yolu büünkü günnerä, onun pek zoor savaşı kendi insanlığını tutmak için, onun durmamayca uzanması aydınlıaa, kulturaya. Hep yukarda anılmış temalara yazıları peydalandılar "Ana sözü" gazetasında "Gagauz eri gagauz dilsiz", "Latin grafikasına yolumuz", "Yazımız - üzümüz". Sora genä Afgan cenginä karşı ayırı bir kiyatçıkta çıkêr N. Baboglunun yazısı "Kardaşlanmuşlar". Burada cellat cenk berbatlıklarına karşı koyulu iki komşu halkların gagauzların hem moldovannarın ecellän baalı dostluu.

N. Baboglunun publiştika yazılarını hem başka literatúra yaratmalarını bireri toplasak, olur bir çok meraklı kiyat 20-ci asirin ikinci payında bütün gagauzluun yaşaması için.

MUMNAR SAALIK İÇİN

Bu pyesa yazıldı 1979-1985-ci yıllarda, ama bakıldı Moldova yazarlar Birliindä, ozamankı gagauz sektiyyasında, 1983-cu yılda. Taa sora Orgeev kasabasında oldu bütünnä Sovetlär Birliindän dramaturgların seminari, neredä bakıldı üzün üstünä pyesalar (Moldovadan, Rusiyadan, Moskovadan, Belarusiyadan hem taa kalan eski Sovet respublikalarından). Bu pyesalar yarışmasına katıldı "Mumnar saalık için" da. O bu ödül yarışmasında vardı nasıl kazansın ikinci ya üçüncü eri, ama aldı sade bir kabartmak küçüräk premiyasını, neçinki avtoru kabaatlı buldular, çünkü o pek keskin kötölemiş kolhozun predsedateline, yanniş göstermiş voenkomattan polkovnii, gülmää almış onnari. Ama bu büük "kusurlara" bakmadaan, Baboglu çok dooru yazmış gagauz adetlerini, kullanmış bir gözäl, haliz gagauz dili, hem sosialist realizmasının üzerindän çok işleri dooru göstermiş, uygun kullanmış dramaturgiya zakonlarını. Da bu uurdan baktıynan, pyesa çıkmış haliz bir gagauz national pyesası da te bu üzerä ona düştü Sovetlär Birliin dramaturglar seminarın kabartmak premiyası. Hem da verildi teklif, ki Moldovanın Kultura Ministerlii satın alsın pyesayı, bulup kolayını, koysun onu stenaya...

Ama geçti artık 14 yıl, pyesa bün da taa stenaya koyulmadı. Sade 1985 yılda oldu bir denemäk amator artistlerin yardımınan hem Dionis Tanasoglunun rejisörlüü altında çalışıldı koyulsun stenaya "Mumnar saalık için". Ama bu başlantı da ashya çıkmadı. Ozaman yazıcı K. Vasilioglu oynaardı Manolun rolünü, Çımanayı, Manolun karısını, oynaardı Lüba Bruma, Kişinêuda M. Çakir adında bibliotekanın büünkü müdürü, polkovnik Zubkovun rolünü aldıydı kendisi avtor N. Baboglu, kalan rollerdä da vardı birkaç amator artist, studentlär Gina babu, Oli, Kati, Vladi, Panti. Ama ozamankı Moldovanın Kultura Ministerlii hiç bir yardım vermedi da altı aylık repetitiyalar koptular, iş kaldı balta...

Şindi bakalım, ne fikirlären o çekettirdi yazmaa bu pyesayı hem nelär çıkêr büünkü pyesanın tekstindän.

Avtor, bir realist olarak, gördü bizim halkın küüdä yaşamasını (bak gagauzların rayonnarı da küü gibiydilär) o türlü, nasıl vardı ozaman, ama neetiyyi onun düzsün bir pyesa gagauzluk materialından da görünsün gagauz national üzümüz. Bu neetinä görä o baktı bizim yaşamaya da gördü: ilkin kolhoz sıralında problemneri, ufak hem iiri hırsızlıklar (kolhozlardan hergüncü çalmaklar), angıları alıştırırdılar insanları çok başka türlü da hırsızlıklara. Bu karşı gidärdi gagauzların eskidän kalma moral printiplerine (bakın pyesada Dimunun üzünü). Sora gördü kolhozlarda diktaturayı, predsedatellerin despotizma zorbalıklarını, politikada yalancılı; kannı Afgan cengini, ani gün aşırı yudardı kabaatsız gençlerin cannarını, taa sora aylenin bozulmasını (alalım Çımanayı, nasıl o diişileer pyesanın sonuna dooru). Hem bitkidä askerın bozulmasını (polkovnik Zubkovun üzündä: içkicilik, habarcılık, genç cannarı satmak), görer avtor gençlerin hem yaşlıların arasında da problemneri (Panti hem anası, Oli hem ana-boba). Elbetki, gagauzların butürlü yaşaması için yoktu nasıl yazılsın bir pyesa komediya janrasında, da te neçin Baboglunun biricik pyesası oldu drama. Ama lââzım nışannamaa, ki bu dramaylan bitän pyesada gülmää da var neyâ. Sade ani bu gülmäk satıracı Evgeniy Petrosanın sölediinä görä "Göz yaşlar arasından gülmäk".

†Bütünnä pyesa haberleer, ki butürlü politika rejimi yok nasıl çok sürtsün. İstedi mi avtor sölesin, istämedi mi, ama pyesadan ilkin bu fikir çıkêr. Okuycu hem siiredici, eer pyesayı koyarsa stenaya bir talantlı artist trupası hem talantlı rejisör, görecek mutlak, ani bu pyesa söleer Sovet kuvedin tezdä daalması için.

Pyesada önemli gagauzların eskidän adetleri. Onnarın koruyucusu hem gençlerä vericisi - Gina babu. Oliylän Ginanın arasında dialoglar lääzım stenada oynansınnar büyük talantlar.

Ama kolhoz başının Manolun da üzü çok tipik, diil sade gagauzlar için, ama bütün eski Sovetlär Birlüi için da. Manol gelmiş kolhoza predsedatel hiç diil küülülerin kayıllınnan, bu doorudan sölenmeer, ama annaşılêr. Butakım hererlerdä basılırdı kolhozluk demokratiyası. Manolu raykom koymuş da o hepsinä, herbir işä çorbacı. O islää biler, kimi parasız doyurmaa kolhozun ambarlarından. Kolhozda partorganizatiya da onun elindä. Bereket yok, ama yazılarda - var, hayvannar açlıktan gebererlär, ama Manolu gazetalar metedeerlär, ona medali vererlär partiyanın, raykomun adamı deyni, onuştan kimi isteer uuradêr, kimi isteer, işä koyêêr. O islää biler, ki sudun da işlerini raykom “doorudêr”, sayılêr, nasıl raykom isteer, ölä da sud kesiler. Kapannarda var “kabaatlıları” zectlemäk. Manol deer: “Kapanda ballan doyurmêêrlar. Açan parmaklarını kapularda kıştıracêklar, ozaman “dooruluk” tez üzä çıkêr...” Taman butakım “dooruluk” çıkarmak gösterer, ki rejimdä demokratiya yok, o çürük, ömürü da kısa.

Raykom-Sovet kuvedin en kaavi temeli, en çetin dirää, o da sallanêr, bozulêr, kendikendisinin da bürosunun azasını (Zubkovu), koruyup, kurtaramêêr. O kapalı, kaçınmaklar boşuna. Manol ilkin görer, ani raykomda artık becermeerlär haliz partiyanın politikasını dooru götürmää, neçinki orada da hepsi sadece kendi derilerine düşünêrlär. Polkovniin kapana düşmesi, artık bir yıldırım gibi, çarpıp, şaşırêêr Manolu. Gök koyu bulutlarlan sarılı, bezbelli, ki nesä yukarda, Moskovada olêr...

MUMNAR SAALIK İÇİN

İşleyän kişilär

1. **Dimu** - kolhozda kır işçisi, 45 yaşında;
2. **Kati** - Dimunun karısı, kilim fabrikasında işleer, evdä dokuyêr, 40 yaşında;
3. **Gina** - Katinin kayınnası, pensiyada, 65 yaşında;
4. **Manol** - Katinin batüsü, kolhozda predsedatel, 42 yaşında;
5. **Çimana** - Manolun karısı, işlämeer birerdä, 33 yaşında;
6. **Panti** - Dimunun oolu, sayılêêr kolhozda işçi, 19 yaşında, tezdä askerä çekilecek;
7. **Oli** - Dimunun kızı, Pantinin kızkardaşı, 10-cu klasta üürenici, 17 yaşında;
8. **Vladi** - Olinin yavklusu, 19 yaşında, o da tezdä askerä çekilecek;
9. **Zubkov** - polkovnik, rayonda voenkomat başı, 47 yaşında;
10. bir karı - yabancı, orta yaşta;
komşular, musaafirlär, askerä geçiricilär...

İşlär olêr sekseninci yılların ortasında.

Ştena - bir çiftçi evi. Ev saabisi Dimu giiner, gidecek işä, bakmadaan, anı gün pazar. Onun karısı Kati tertipleer içerlerini, toplayıp döşekleri, erleştirer onnarı üklää, dizip, örteer onnarı bir gözäl dokuma kadreliylän.

Ştenanın bir köşesindä oturêr Gina babu, Katinin kayınnası, hazırlanêr kliseyâ gitmäâ, çıkarêr sandıktan rubalannı tutmalıkların, bakêr onnarı, ölçeer, sayıklêêr, angısını bütün giimää, sora genä erleştirer sandınnı hem da arada saatta sesirgener oolunun hem gelinin laflarına.

BİRİNCİ AKT

İlk ştena

DİMU (karsına): Hadi, kaldır Pantiyi da gelsin benimnän bilä işä.

KATİ (geçer öbür odaya kaldırmaa Pantiyi. Bir nedän sora döner): O taa uyuyêr, hadi brak bütün da dinnensin da sora...

DİMU: Taa nekadar nazlandıracan onu, artık koca çocuk oldu.

KATİ: Tê artık büyük, ama bana deyri o hep taa uşak.

DİMU: Etecek oldu uşak, şansora lââzım kendibaşına olsun. Tezdä artık askerä gidecek.

KATİ: Tê orada olsun kendibaşına.

DİMU: Olsun, ama orada da aarayacak anasının hatırların. Elbetki, analar hepsi acızgandılar, ama acızgannın da ölçüsü var.

KATİ: Hadi be, Dimu, çok mu bän onu nazlandırêrm? Senin da lââzım biraz canın acısın, diil mi sade bir oolumuz var?

DİMU: Bizim esapsız can acımamız onu haylaz üreder. Lääzım işlesin, üürensın zoru da ozaman aalemi da annayabilecek.

KATİ: Voenkomattan biri-biri ardına kıyat getirerlär, komisiyalara gider, askerä hazırlanêr, işä da nezaman gitsin?

DİMU: Te var maana ona boşuna sündüklenmää, ama istesä işä da etiştirir.

KATİ: Manol daykası orada erleşirmiş işleri, yazarmışlar, ani Panti var hergün iştä hem maaşı da ödenecek.

DİMU: A-ha, te nasıl sän batünnan "üüredersiniz" bizim çocu "dooru" yaşamaa. Günnär yazılêr, kazanmadaan para ödener... Diil ölä, lääzım dooru yaşamaa.

KATİ: Dooru, dooru... Sän artık bir kaldın o senin dooru yaşamannan. Baksana, nasıl zeettä zorlarda kendin bulunêrsın. Hem senin o dooruluklarınnan biz da zorları çekeriz.

DİMU: Kim nasıl bilirsä, ama bän başka türlü bilmeerim.

KATİ: Da ne var dooruluksuz orada, açan insannar biri-birisindän çalmêêrlar, ama sade kolhozdan taşıyêrlar, o varlık diil mi hepsimizin?

DİMU: Ne diil zakonca kazanılmış, o çalma sayılêr, neredän da o olsa.

KATİ: Büünkü gündä başka türlü yok nasıl yaşamaa. Salt bir dooru kazanmaklan yaşamaa bir tek biz kaldık, ama aalem hepsi...

DİMU: Hepsi (lafı kestireräk), ama diil hepsi. Yok neçin hipsini bir ölçüylän ölçmää...

KATİ: Te komşu Sofron bazada çorbacı, nicä kendi varlında. Evi da iki katlı, kendisinin maşinası var, te güveesinä da almış. Ama nekadar altın onda saklı varmış!

DİMU: Sofron bazada nicä kendi varlında, senin da batün Manol kolhozda hep ölä...

KATİ: Neçin katêrsın burayı Manol-batüyu? Sän sünamêrsın ondan, neçinki batüm becerer çalışmaa hem o bizä da biräraz savaşêr yardım etmää.

DİMU: Bizä diil lääzım ölä yardım. Manollan Sofron onnar birtakım ikisi da kara işlerdä karışık.

KATİ: Açan birkimsey çalışêr taa islää yaşamaa, sän onnara o saat kabaat bulêrsın.

DİMU: Elbetki, bulacam, dooru yaşamêêrlar. Te Sofron kendisi kolhozda çalışmêêr, hiç kolhozçu da sayılmêêr, ama güveesinä maşına kolhozdan aldı. Belli ki bizim Manolun yardımınnan.

KATİ: Neçin kolhozdan?

DİMU: Neçinki başka erdän almaa tuzluca çıkacêydi, 5-6 binnicäk taa paalı hem sıra beklemäk da var en az 3-4 yıl.

KATİ: Gideceydi Sofron sıra beklemää. Onda var neredän 5-6 bin üstünä da ödeyip, sıra beklämesin.

DİMU: Var neredän, ama te ödämedi, annaştı Manol batünnan da aldı kolhozdan. Neçinki onnar biri-birini bilerlär. Manol kolhozdan bişey Sofrona,

Sofrondan da bazadan Manola taa ucuzça ya bedaava, parasız... garga gargayı uzaktan tanıyêr, bak ikisi da kara.

KATİ: Nası-nası... Maşına aldı... İnsannar yaşêêrlar, ama biz...

DİMU: O maşınayı, anı Sofrona verdilêr oldu dört yıl beklêrdi kabuletsin kolhozun bir traktorcusu Orlioglu...

KATİ: Dimu, sãn, allele, kalibini boşuna çürüdersin. Orlioglu da diil mi geçennerdê kabletti maşına.

DİMU: Kabletti, ama 4 yıl beklediktãn sora. Hem açan biraz yaaladı yukarsını.

KATİ: Yaalasin, orâda ne bizim işimiz? Herkez kendinê düşünsün. Te sãn da ölä yap: ilkin kendimizê bizim içirimizê düşün...

DİMU: Bãn evimê düşünerim, bekim başkalarından da taa çok, ama doorulukça, kendi terimnãn, başka türlü istâmeerim.

KATİ: Diil dooru, sãn bizim evimizê düşünmeersin. Biz hep borçlardan çıkmêenz, hep sıkıntılıktayız, ama başkaları te neredê işleerlêr, hepsi kırdan, başçalardan, baalardan çuvalarlan, torbalarlan, kimisi da taligalarlan hem maşınalarlan kendilerinê taşıyêrlar...

DİMU: Elbetki, hepsi örnek alêrlar başlardan, çorbacıardan. Artık küçüü büüyü batêriz yalancılâa hem hırsızlâa. Ne ii var butakım yaşamakta? Nasıl analar-bobalar üüredir uşaklarını çalmasınnar, yalan sölämesinnêr, açan kendileri hep çalmakta, yalancılıkta?

KATİ: Onnarın uşakları da bizdãn taa ii yaşêêrlar, korkma.

DİMU: Ko yaşasınnar, ama bãn isteerim çalışmaklan, dooruluklan. Allahtan kalmış insannara dooru yaşasınnar. Ama onnar, eer unuttusalar bunu, hep bir kerê belasını bulacaklar. (ara)

KATİ: (biraz susmaktan sora) Sãn taa ii olur bizim dama bir kilit koyasın, zerê bizdãn kimsê hayvannarımızın emini çalêr. Dün Manol batü gecê yollamıştı üç çuval em kuşlara, ama bu sabaa, bakêrim, onnar yok.

DİMU: Kimsey bizdãn bişey çalmêêr. Bãn kendim onnari geeri kolhoza götürdüm. Orada bir sürü hayvan açlıktan geberer, dolayımız kokêr leşlerdãn. Canın acısın onnara bakmaa, batün da, kolhoz başı, malın aazından emi çalıp, kızkardaşına "iilik" yapêr.

KATİ: (üfkeli) Ya, bak sãn bendê adamı! Kolhozun mallarına canı acıyêr, bizimkilerinê - acımêêr. Tezdê bizim da aulumuz leşlãn dolacêk. Al baarim da sat onnari, görmeyim!

DİMU: (uslu) Lââzım olursa, satarız da.

KATİ: (heptãn kahırlı, bozuk halda) Of, Allahım, kaybelecez bu adamnan. Kardaşım bir yanından çalışêr yardım etsin, o da hazırı saurêr, götürer geeri kolhozu zenginetmêê, bu nedir, acaba?

DİMU: Etecek oldu, lââzımdı evlenêsin ölä bir adama, nasıl senin batün

hem nasıl komşu Sofron.

KATİ: (aalayarak) Ne kötülüü var benim batümün? Evi da ev, kızları da erleştirdi, karısı da kat-kat eniliklerle giimni, içerleri da dizim-dizili... Hem kolhozda da işleri için medalileri var, gazetelerde yazılı.

DİMU: Metinnikleri hem medalileri diil işleri için, ama dostluk üzerinä, rayonda hem merkezdä var kendi adamnanı, onnar hep burada skladlardan doyunêrlar. Ama ani kolhozun hayvannarı açlıktan gebererlär, onnarı saklêêrlar kimsey bilmesin. Kırlarda da bereket, çünkü zedelener, ama diil aslıdan, sade kıyatlarda, ambarlar sa bomboş. Kolhoz toomnuk satın alêr, ama Manola, prisidatelä, medali vererlär.

KATİ: (başını tutarak) Bän artık bıktım bu senin dooruluklarına...

DİMU: Bıktın, bıkmadın, yaşaycan ölä, nasıl bän deerim. İştirmeyim başka kolhozdan çalma işleri aulumuza kabledäsin, annadın mı? (ara)

PANTİ: (girer esneyräk) Mamo, bana genä var poveska (gösterer kıyadi).

DİMU: Ne zamana?

PANTİ: Salı gününä bitki komisiya olacêk da öbür aftaya askerä gideriz.

KATİ: Aman Allahım, lääzım olacêk bir da sofrta hazırlayalım da aalem gibi geçirelim uşamızı askerä.

DİMU: (Pantiyä) Ama şindi sän nereyä düzülü hazırlanmışın?

PANTİ: Tê bişey iyecäm da kafadarları geçirmää gidecäm. Bu sıra bizim küüdän 12 kişi giderlär...

KATİ: Hadi, gel, yavrurum, mamu sana imäk koysun. (Panti anasının geçerlär kuhneyä.)

GINA: (ştenanın bir köşesindän yaklaşêr ooluna Dimuya) Dimu, çocuum, neçin gelin Kati seninnän okadar üfkeli lafetti.

DİMU: Bän kendim da bilmeerim, mamo. Bu yakınnarda o hep sanêr, ki çünkü biz yaşamazmışık nicä lääzım.

GINA: Aman, Allah kismet etmesin ayrılasınız. Tezdä 25 yıl olacêk, nasıl birerdäysiniz, artık boyunuzlan barabar uşaklarınız var.

DİMU: Bizim işlerimiz aramızda isläydi, ama onun te o Manol batüsü sokmasa bizi da kendi belalı işlerinä, yaşamamız genä düzelecek.

GINA: İnsannar, çocuum, türlü-türlü, sän dä çalış biraz saburlu olmaa.

DİMU: Bän hiç annamêêrim, neçin Kati okadar çok batusunun tarafını tutêr, ama bän sansın hiç diilim onun adamı.

GINA: Olur, çocuum, Katiyi da annamaa. Manol onun büyük batüsü hem da bütün rayonda saygılı kolhoz başı. Sän da olmaz ynatlanasın, say kayınçunu, çalış ona biraz hatır gütmää.

DİMU: Taa ii yabancıylan olsun işin, nekadar bölä kayınçuyulan.

KATİ: (geler kuhnedän da sorêr kayınnasına) Mamo, sän artık gidecän mi kliseyä?

GİNA: Te giderim, mari gelin, artık yakın slujba çeketmää. Ver bana pomelnik kiyadını ölüleri andırayım.

KATİ: (alıp sergendän verer pomelnii) Ver ma, mamo, sän klisää gideceykän elini öpeyim. (öper elini)

GİNA: (ooluna) Dimu, çocuum, öp sän da mamunun elini, üstümüzdä Allah, o bulur sırasını hepsinin... (Dimu da öper anasının elini. Gınanın elindä basması, içindä sanlı mumnar hem bir-iki dal fesleen. Dönüp ikonala, yapër stavrozunu, sora, dönüp, bakêk içerdekilerinä.)

KATİ: Mamo, ne sän ölä bizä baktın?

GİNA: Bakêrım bän sizä, uşaklarım, artık büüksünüz, kendibaşınaysınız, ama dirlik aranızda kötü.

DİMU: Nicä isläydi bir çala, allele, şansora ölä olamaycek.

KATİ: Nasıl islää olsun, anam, açan senin oolun Dimu, artık bizä, kendimizä düşünmeer. Te benim batüm Manol çalışêr bir el yardım versin, o onu da brakmêêr. Kolhozdan kuşlara em getirdilär, Dimu almış geeri kolhoza götürmüş, bölä mi aalem evinä düşünêr?

GİNA: Ne biläsin onu. Ama ani Dimu evinä düşünmeer, o diil dooru. Dimu işçi, dürüst adam, pek çok çalışkan, kazandını da içeri getirer, içkiyä, tütünä salınmêêr.

KATİ: Getirer, ama etişmeer, uşaklar büüdü, evin harcı zeedelendi. Hepsî läözüm (aalayarak), Manol batü isteer biraz yardım etsin, ama Dimu kendi aazımızdan koparıp, alın görün, dooruluk yapër.

DİMU: (kestirêäk) Senin batün kolhozdan çalıp, bizä getirer. Bizä diil läözüm hırsızlıktan yardım.

KATİ: Kuşlar, koyunnar aaçlıktan baarêrlar, ortalı kaldırêrlar, komşular uyumaa brakmêêrlar... Neylen doyruracez onnarı?

DİMU: Alacez em satın.

KATİ: (kestirêäk) Para neredän? Necääz kabulederiz, tuza-sabuna etişmeer. Taa ii sat onnarı da kurtulsun zeettän hayvannar da, biz da. (aalêêr)

GİNA: Etecek oldu. (girer onnarın arasına, alêr onnarın ellerini kendi ellerinä) Yalvarêrım, uşaklarım uslanın. Canım acıyêr sizä, uzlaşın! Allah kavgayı sevmeer. Te bütün gidip dua edecäm sizin için. Siz da brakın küsüleri bir tarafa, dua ediniz gök padişahına, olun taa akıllıca. (gider)

(Şafk ştenada süüner)

İkinci ştena

Hep o günü üülendän sora. Dimuların evindä hep o oda. Gina babu gelmiş klisedän. Nicä geçer gagauzlarda, pazar için hazırlanmış en ii imeklär. Kati kızınan Oliylen pidä yazmışlar. Şindi bekleerlär gelsin Dimu da kırdan iştan hem Panti da küü içindän gezmeektän da oturaceklar avşam ekmeeni imää. Ştenanın ortasında Gina, taa öteedä Kati.

GİNA: (kendi kendisinä sayıklêêr) Pazarlarda iş yapmaa olmaz. Taa da pek

günaa, açan klisedä slujba okunêr...

KATİ: (İştîti kayınnasının düşünmesini da girer lafa) Kolhoz, mamó, dınsızlık toplantısı, orada yok ne pazar, ne yortu. Tê bizim Dimu, zavalı, bütün da avşama kadar işleyecek.

GİNA: Günaa, gelin, büyük günaa. Tê bân da pensiyaya kadar gittim, yortu-pazar bakmadaan, işledim nasıl dınsızlar dedi, ama şimdi giderim kliseyâ, dua ederim, bekim Allaa beni prost edâr.

KATİ: Gündüz, hadi, deyecân lâázım, ama te şimdi sürgü-ekmâk zamanında Dimu gecâ da hep orada iştä.

GİNA: Akına, zavalı bizim Dimu, o hepsindân çok işleer.

KATİ: O hep isteer dooru olsun, ama başkaları aar işlerdân atılıp, sauşêrlar, kolhoza giderlâr sade çalmaa. Avşamneyin herkezin torbaları, çuvalıları dop-dolu gelerlâr. Tê öleleri da bizdân taa ii yaşêêrlar.

GİNA: Ölä mari, hiç Allahtan da korkmêêrlar, küüyümüz hırsızlan doldu.

KATİ: Mamu, mamu... Biz çok taa ii yaşayecydık, eer Dimu biraz beni sesleyäydi.

GİNA: Lâázım, mari gelin, biri-birinizi sesleyäysiniz. Bana geler, ki kabaat diil Dimuda, ama bu bizim vakıdımızda. Ölä günnâr geldi... Hem da te o Agistan cengi da, meret kalaydı, hep bizim başımızda.

KATİ: Cenk, aman Allahım, aman... Bizim da bu oolumuz Panti te askerâ sırası geldi. Sanki nelâr taa bizi bekleer bu bozgunçlu dünnâädä?

GİNA: Bân klisedâ lafa durdum te o çocuun Sandinin anasının, te o, mari, ani gencecik oyandan bir ayaksız geldi...

KATİ: Bilerim, Allaa göstermesin, aman... O hadi, saa kalmış, ii-fena, kauştı aylesinâ, ama kaç orada öldü da getirdilâr demir sandıklarda?

PANTİ: (girer) Avşamêêrsiniz...

KATİ: Nasıl, geçirdiniz mi kafadarlarınızı askerâ?

PANTİ: Geçirdik, bilermiysiniz kim nereyâ düştü?

KATİ: Nerelerâ acaba?

PANTİ: Taa çoyu Avganistana.

KATİ: Allahçım, aman, aman, ne yapacez, ne edecez bu Avganistan yarım dünnâä iyecek!

GİNA: Koru, Allahım, hem kurtar insanı bu çirkin Agistan ateşindân!

PANTİ (sayıklayarak): Uzandı bu Afgan cengi... Bunca vakıta bulamadılar kolayını, sarıp, buusunar o bir auç kadar duşmanı da çoktan bitirsinnâr bu az-buçuk işi..

KATİ (bir şaşkın bakışlan): Aman, çocuum, sân nelâr lafedersin? Ne sân tatula mı idin, naşey?

PANTİ: Deerim, bizimkilâr orada kötü cenk ederlâr. Oh, beni orayı alsalar, gösteririm o duşmannara, neredâ şeytan anası geceleer, çoyunu kan kustururum.

GİNA: P1-1-1, be, çocuum, senin hiç mi aqlın vermeer, ani orada ölüm gider!

Cenk diil yumuruklan, ama ateşlän, çocuum...

PANTİ: Male, bän ateşlän da becererim. Şkolada kurşun atmakta bänim en ii keezçi, güreşmektä da hepsini çocukları bän üsteleerim.

KATİ (kayet üfkeli): Etecek oldu yaydın o bozuk aazını! Burada evdä siz hepsiniz gırgınsınız, ama orada tezicik donnarınızı doldurêrsınız. Ne görmermiysin, kaçını o senin gibi ahmakları oradan ölü getirerlär? Sän anana da mı hiç düşünmeersin, kalın kafalı? Alırsan sana oklavayı... Cendem ol taa tez yanımızdan da işitmeyim şansora bu senin bozuk aptallıklarını...

PANTİ: Bän ölümdän da korkmêirim.

KATİ: Aman, aman, işit, Allahım, deliyi! (seslen aalayarak) Bir parça ettän büüdersin, atadan, beladan koruyêrsın da te ne işidersin, kendisi ateş içinä sokulêr, buna analar mı dayanır? Sauş, dedim, gözümün önündän, sän ahmaksın hem nicä bir kör kediyisin!

ĞİNA: Kati, mari, uslan, Allaa iidir, yardım edär da, beki, Panti düşmüz o ateşin içinä, çocuklar diil mi başka erlerä da gideerlär askerä? (Pantiyä) Hadi, sän da okadar ynatlanma, gel, otur ekmek iyelim. Te anan hem Oli kurma hazırlamışlar, manca da var, gel...

KATİ: Yınanamêirim, mamu, bişeycii. Nasıl Allaa yardım edecek, açan te bu bozuk kafalı kendisi orayı çeker. O bir akıllı olsa, savaşı kurtulmaa, askerliini burada yakında yapmaa, ama bu da pak bobası gibi - tersinä! Kendileri zeetä, zora hem te ölümä da karşı giderlär hem taa üstünä yanibaşındakıları da aêrlar. Of-of, işit, Allahım, da sän baari kurtar!

ĞİNA (yavaş, mahkul): Gelin Kati, canım, urma kendini kahıra, kahr yarım etmüz.

KATİ: Aman, anacım, angı cannar dayanır butakım dertlerä? Baksana sän ona: kos-koca boy kaldırdı, ama akıl tırnak karası kadar da yok, kim bu dünnäada bölä körcä ölümä sokulêr? (aalêir)

PANTİ (biraz sarsık): Mamu, bän yalvarêirim... Nestä, bän senin için savaşacam saa kalmaa da kahramanca evä dönmä (isteer kucaklasın anasını).

KATİ (brakmêir Pantiyi diisin kendisinä): Sauş başımdan, dedim sana! Sän ahmakların ahmaasın, bakar körsün... (iirekliklen) I-ıh, kahraman, sil sümüklerini, ba, sütlü papşoy! (aalamaklan yarı lafeder)

ĞİNA: Kati, mari, ya uslan da düşünelim.

KATİ (lafeder şaşırarak): İslä, mamu... islä (siler yaşlarını) Vallaa, baari Dimu taa tez geläydi da alıp bir sopa, onarsın bu çocuum... (olêr bir ara)

DİMU (gelmiş iştän, girer içeri kızınnan Oliylen barabar, görer karısını yaşlarla gözlerindä): Ne olêr, neçin genä aalayışlar? (verer karısına Katiyä torbasını)

ĞİNA (alêr Katinin elindän Dimunun torbasını, bakêr): Dimu, çocuum, neçin hiç bişeycik imemişin, nelär koyduyduk, hepsini geeri getirmişin?

DİMU: Hiç bir türlü imâk canım çekmeer. Bütün gün zehirli toomnanı ekeriz, zehir dumannarı bizä da geçerlär, gözlerim yanêr, buvazım hojma gırcırdêr...

GİNA: Dimu, beki, sän bir başka işä diişilecän?

DİMU: Nereyâ da gitsän, büünkü gündä dünnää dolu zihirlen, solumaa yok nasıl, içimiz da, kanımız da bozuk.

OLİ (yaklaşêr mamusuna): Mamucuk, aalama, pek yalvarêrım, kahırlanma.

KATİ: Nasıl kahırlanmayasın, kızım? Te büün geçirmişlär çocukları askerä, taa çoyu oyanı, Afgan cenginä düşmüşlär. Da te bu bizim başsız Panti da kendisi isteer orayı ateş içinä gitmää.

PANTI: Bän isteerim oraya beni yollasınar, neredä bana taa meraklı. (Kati taa da pek aalamaa başlêr.)

DİMU (yaklaşêr karısına, alêr onu omuzlarından): Mari, Kati, ne oldu sana? Ne sade bir bizimkisi mi oraya gidecek? Kaçı onnar orada artık yaptılar askerliini da saaselem evlerinä geldilär. Varsa eceli yaşamaa, bizimkisi da gelecek.

KATİ: Yok, istämeerim, görmeyecez biz şansora saa oolumuzu... Benim var korkulu duygum, ki mutlak onu ölüm bekleer... Ana canı duyêr, yanılmêr!

PANTI (üfkeli): Ya, etecek oldu beni diri gömdünüz, artık canıma ettiniz. (Ara. Panti kendi-kendisinä) Açan ölecäm, ozaman aalarsınız doyunca. Ama şindi başımı törpülämeyin.

GİNA: Olmaz ölä demää, yavrum. Senin anan boşuna aalamêr. Analar duyêr. Onnar bilerlär, ani cenktä karca-marca oynanmêr, orada can pazarı. İnan beni, malini. Oraya düşärsän, iki bahtın biri, inan, ki mutlaka ölümä gidersin...

KATİ: Mamo, dooru lafların. (pek dalgalı) Oli, Panti, ya çıkın da brakin bizi bakannan yalnız!

GİNA: Hadi, uşaklarım, gidelim öbür odaya. (Panti, Oli hem Gina çıkêrlar.)

KATİ: Dimu, sänsin benim paalım, benim canım, benim sevdam, (diz çöker adamının önündä) pek yalvarêrım sana baarım sän beni anna. Panti bizim ikimizin uşaa... Sendän başka beni var mı kim annasın? Burada laf gitmeer piliçlerä em için, ama bizim kandan uşamız için...

DİMU: Kati, bän şindi annayamêrım, ne olêr burada. Bizim evimiz başä döndü.

KATİ: Ne var burada annamaa? Bizim çocuk Panti artık kafadan bozulêr, isteer kendisi onu o pistie Afganistana yollasınar, ölümä isteer...

DİMU: Da ne var nasıl şindi biz yapalım? Sabur edelim, bekim kusmetinä düşmüz o orayı da, kurtulup, gelir saaselem evä.

KATİ: Dimu, evim, eşim hem sevdam, anna beni, kanını, senin biricik oolunun anasını. Bän anayım da başka türlü hiç düşünämeycäm, hadi, sän da

ol benim gibi da olmayalım küçük uşakların aklında. Kasmaa kendimizi sade kismetä o çok karannık bir iş, ama var başka da yol... (ara, ikisi da susêrlar, Dimu bakêr Katinin gözünä) Ne bilmeermiysin, ani hepsi insan elindä?

DİMU: Nasıl başka yol olur olsun padişahın askerliindän kurtulmaa?

KATİ: Var nasıl annaşmaa da Paanti kalsın burada bizim memlekettä askerliini yapmaa. Bän bilerim çoyu ölä yaptılar.

DİMU: Nasıl ölä yaptılar?

KATİ: Bizim Manol batü yardım edecek. Onun var çok baalantıları yukarda.

DİMU: Genä Manol batün. Sän taa annamadın mı, ani biz onunnan uymêêriz?

KATİ: Dimu, ol fikirli, kötüläme batümü hem bana da küsmä. Eer oolumuz kaybelirsä onun erini bişeylän dolduramazız. Bän isterim Pantiyi kurtaralım, ama sän istämeersin, lââzım sän da istäâsin...

DİMU: Ne bän uşamı sendän taa mı az severim?

KATİ: Diil taa az, sän onu hiç sevmeersin. Kendi candan ooluna sän diilsin haliz boba, cansız kuru butuk gibiyisin...

DİMU: Dokunma benim canıma hem duygularıma.

KATİ: Yok onnar sendä, ne can, ne duygu...

DİMU: Var bendä can da, duygu da. Olsa hepsindä okadar, nekadar bendä var, bu dünnäada büyük dooruluk olur.

KATİ: Yok ne çok lafetmää rız için. Getirdin dünnäyä uşak, büüttün onu, ama ona canın acımêêr. Nasıl rız için taa laf olur olsun?

DİMU: Bän lafederim te o rız için, angısı insana lââzım ölümdän da sora.

KATİ: Bana ölümdän sora bişey diil lââzım... (ara) Adam, bän seninnän ayrılacam.

DİMU: Da bu mu senin rızın? Bu mu en akıllı kararın?

KATİ: Sän yaşa kendi dooru rızınnan, ama bän isterim oolumnan hem kızımnan yaşamaa.

DİMU: Te olur ayrılalım da uşaklarımıza gözäl yaşamak örnäâ verimiz.

KATİ (bir nedän sora). Of, Allahım, Allahım, diilmiydi taa ii beni alsınnar o Afganistana Pantinin erinä.

DİMU (üfkäylen): Yaz bir zayavleniye voenkomata.

KATİ (enidän yalvarmaa düşer): Dimu, hadi, sän döneksin, savaşma sertlik göstermää. Taa bir kerä dön da kayıl ol kurtaralım Pantiyi. (bakêr adamın gözünä)

DİMU (taa usluca): Katı, canım, isterim seni annamaa, ama benim yok kuvedim. Bän başkayım... Canım acıyêr ooluma, görerim, ani taa çok ahmak, ama ölä, nasıl sän düşünersin, yardım edämeycäm.

KATİ: Yok, sevgiliim, oolumuz için yap bir eni adım, uymasa da esabına, hadi...

DİMU: Katı, mari, ama nasıl sora aalemin üzünä bakmaa?!

KATİ: Dimu, bizim ikimizdän başka kimsey bu işleri bilmeycek.

DİMU: Nasıl da olsa, bân kendim kendimdân utanêrım, te neçin bişeycik yapamaycam.

KATİ: Sãn hiç diil da lââzım bişey yapasın. Sãn sade kayıl ol da para verelim.

DİMU: Da sora ne?

KATİ: Parayı verecez nereyâ lââzım da iş bitti, Panti Afgana gitmeyecek.

DİMU: Nereyâ, kimâ parayı?

KATİ: Manol batü tanışêr voenkomattan polkovnik Zubkovlan, ona verecek da hepsi bizsiz olacek.

DİMU: Da nekadar para lââzım?

KATİ: 5 bin...

DİMU: O-h-oh-o-o, 5 bin! Kolay sölemâ. Neredân biz bukadar para alıruz?

KATİ: Dimu, canım, istârsâk, buluruz. Bekim, ödünç birkimseydân alıruz.

DİMU: Çeket sãn ödünç almaa da tezicik bütün küü bizi lafetmââ başlaycek.

KATİ: Kimsey bişey duymaycek. Ödüncü olur hısımnarımızdan alalım.

DİMU: Diil, taa ii satalım koyunnarı hem inââ, ölä da alafımız etişmeer.

KATİ: Tê taa ii, kayılım, sade Pantiyi kurtaralım. Koyun, inek genâ ediniriz.

DİMU (bir nedân sora): Hazırlaycam parayı, ama başka işlerâ beni katmayasınız, bunu bilâsin...

(Çekiler perdâ)

3-cü şfena

Kolhozun predsdatelin evi: paalı mobila, kilimnâr, telefon, televizor. Bu içerdâ hepsi yabancılıktan getirmâ, bişeycik yok kendi memleketindân, hepsi paalı.

Sabaa. Aynaya karşı Manolun karısı Çimana ölçer bir eni paraliya başına, sora taranêr, boyanêr, pudralanêr. Adamı Manol da hazırlanêr nereyâ sâ gitmââ.

ÇIMANA: Manol, unutmayasın bana saat 12-dâ maşına kapuda olsun.

MANOL: Ne, genâ Kişinêua mı gidecân?

ÇIMANA: Diil, bân lââzım mutlaka terziykaya gideyim, fistanımı bitki sıra ölçmââ.

MANOL: Kendin da olur bir telefon açasın Tantur Vaniyâ da şofer götürsün seni nereyâ isteersin.

ÇIMANA: Yok, Manol, senin o işçilerin istâmeerlâr beni seslemââ, saymêerlar. Ama te açan Klaudiya Andreevna açêr bir telefon, onun istediini prokurorlar da yapıvererlâr.

MANOL: Sãn ne uydurêrsin kendini Klaudiya Andreevnyaylan? Onun adamı - sekretar raykoma.

ÇIMANA: E, sãn ne, taa mı küçüksün? Bütün dolaya en büyük kolhozun başıysın. Senin da karımı lââzım saysınnar hem seslesinnâr, nicâ seni kendini.

MANOL: Çimana, neçin sãn-benim kafamı patladêrsın? Bân kimâ buyurucuyum, onnar hepsi beni sesleerlâr, hiç gık ta demeerlâr. Taa üstünâ

büük şeflerin da hatırını güderlär. Elbetki, benim yanım sora seni da sayêrlar... Sana sa hep az geler.

ÇIMANA (ironiyaylan, alaylan): Sayêrlar, hatır güderlar... Hadi, diil pek ölä! Üç yıl oldu adêrsın bana oyanı sınır aşırı bir gezi. Te o Kanatkaya.

MANOL: Kanadaya.

ÇIMANA: Adını pek bilmeerim. İştittim bu yıl da oraya varmış bir putövka, ama olmalı genä Klaudiya Andreevna gidecektir.

MANOL: Hadi bakalım... Makar ki bän diilim sekretar raykoma, ama istärsäm - o gezi putövkası senin olur.

ÇIMANA (sarmaşêr Manola): Manol, bän pek isteerim sınır aşırı gitmäâ. Orada varmış, deerlär, te ölä sular, ani yukardan düşürmişlär...

MANOL: Pek istärsän, te bu yazın gidärsin Amerikaya da orada diil sade Niagara, ama taa çok başka işlär da var görmäâ.

ÇIMANA: Ama sän neçin beni Amerikaya isteersin yollamaa, açan bän Kanatkaya isteerim, oradaymış çok meraklı.

MANOL: Kanada da hep Amerika, mari... sadece ani o bir ayır devlet orada.

ÇIMANA: Te görerim, ani orası diil nicä burası. (bilmeyeräk ne desin da lafeder ölä boş laflarlan)

MANOL (gülmäâ alarak): Elbetki, orada hep taa başkaca, gidecän da görecän.

ÇIMANA (hiç annamêêr, ani adamı onu gülmäâ alêr): Manol, bän ölä sevinerim, sansın düşümdä da görerim kendimi yraktaa-a, te ölä denizlär aşırı uçêrim, uçêrim... Ama o putövkeyi sän nicä alacan?

MANOL: Bu benim işim. Kim putövkaları verer hem hepsi Kişnovlu şeflär da bizim kolhozun skladlarından kırıpnêrlar, piinircik, körpâ kuzu yaanicı... Kahırın olmasın, alacam.

ÇIMANA (hep o aynada düzüneräk, biraz sustuktan sora): Manol, sän biraz te ölä boşuna üünersin. Seni akına hepsi sesleerlär hem sendän çoyu korkêrlar da. Ama bän neyim, diil mi sana en yakınım, ikimiz bir döşek paylaşênz... Benim da dediimi lââzım seslesinnär... Gücenerim kimär kerä telefonda da bana hepsini açıklamêêrlar, hep seni sorêrlar.

MANOL (yarı şaka, yarı sert): Çimana, ya sän ölä kalın üzlü olma, kocanın işlerinä burnucuunu sokma. Burada bän baş, benim dediim - zakon. Kim lââzım - korkêr, kim lââzım - sesleer, ama taa çoyu hatırını güder. Bu bizä ikimizä da eter.

ÇIMANA: Güderlär hatırını... Ama te şolanın direktoru senin institut arkadaşının kızını üüredicilikten urattı e?

MANOL: O köpek urattı, köpek urattı, kendisi tezdä kanı yaşlar aalaycek, açan kolhozun skladına dooru yolcaazını bän keseçäm. Gitsin panayırdan doyunsun da ozaman görecek, kim o Manol.

А Р Х И В
СТЕПАНА КУРОГЛО

ЦЕНТРУЛ ДЕ СЕРСЕТĂРИ
ŞTIINŢIFICE AL GAGAUZIEI

НИЦ ГАГАУЗИИ
ИМ. М.В. МАРУНЕВИЧ

ÇİMANA (bir aradan sora): Mano-ol, ha Manol... (dudaklarını boyayarak) sän beni hiç mi kıskanmêêrsın Tantur Vaniyâ? O genç, kulturalı, gözâl bir olan. (şaka gibi) A, ne deyecän?

MANOL: A-a, kalibin çürümesin, kıskançlık bana yabancı, o evelki burjuaziyaadan bir kalıntı.

ÇİMANA (işidiler telefon cingirdêêr, Çimana kaldırêr kulaklı): Alo-o, kemetêêrsınız, sabur ediniz, hemen şindi çaarêrım, (Manola) - seni!

MANOL: Da, bänim, sesleerim, gelecäm 12-dä. Söläyin sekretara partsobranieyi başka günä atsin. Da, da bän izin ettim! (koyêr telefonu)

ÇİMANA: Manol, bilermiysin, bän ne işittim, çünkü istärmişlär seni suda vermää.

MANOL: Beni suda mı? (iirek şaşarak) Kim o var nasıl olsun?

ÇİMANA: Tê o eski partiya sekretarı, neçinki sän onu iştan uuratmışın sobraniyaya sormadaan.

MANOL: Nasıl sobranie? Burada bän baş, bänim sobranie da, hepsi lâázım lafsız beni seslesin... Suda vereceymiş... Eltensin, eer istärsä kendisi da Sibiriyada çürümää.

ÇİMANA: Eski zavgar da işsiz gezer, çünkü onnarı sud geeri erlerinä koyaceymiş.

MANOL: Ha-ha-ha! Kimi bän uurrattım, onnarı geeri koyamaycek Allah da. O sündüklär bilmeerlär, ani sudların çilbirları raykomun elindä, ama raykom da te neredä (gösterer sikılı aucunu), benim elimdä.

ÇİMANA (geler taa yakın adamına da dokunêr onun burnusuna): Sän, Manol, eerbir işi becerersin... (bu arada kapuya kimsä urêr)

MANOL: Da, da buyur içeri!

KATİ (girer sakınarak): Zamanêrsınız! (küsülü, giimni kara rubaylan, gözlerindän belli, ani aalamış).

ÇİMANA (yalpak): Kemetêrsın, kemetêrsın kirata, ne çoktan oldu görmeerim seni (kucaklêêr), nasıl işleriniz, nelär oldu?

KATİ: Bizim kahırları mı bilmeersiniz? Gelän aftaya oolumuz Pantı askerä çekiler... (siler gözlerindän yaşları)

ÇİMANA: Da ne şindi, mari kirata, hepsi gençlär gideerlär askerä, neçin okadar çok kahır edeersiniz?

KATİ: Ölä, mari Çimana, açan ortalık uslu, gitsinnär, gelsinnär, ama şindi cenk, te o pistie Afganistan...

MANOL: Ölä, dooru, canım Kati, yok ne yapmaa, hepsi lâázım askerä gitsin, devletä izmetini yapsın, hepsinin da kısmeti diil birtakım. Aalamaklan da, kızkardaşçım, ne yardımedäbilirsın?

ÇİMANA: Geçirmää deyni da sofrı yapacenez mı?

KATİ: E, nasıl? Hepsi yapêr, biz da nasıl aalemdän aşaa kalalım? Çünkü diiliz en düşkünnerdän.

ÇİMANA: Biz da mutlaka gidecez geçirmää.

MANOL: Elbetki, kızlarımız da Kişinêudan geleceklär. Onnan da alacez, ko gelsinnär lelü oolunu geçirmää.

KATİ (bir nedän sıkıntılı kırılmaktan sora): Manol-batö, var bir lafım sana, ama... (bakınêr iki tarafa) sadece sana.

MANOL (göz kipêr karısına çıksın): Çimana mari, sän benim kızkardaşıma hiç bir ikram da mı istämeersin getirmää?

ÇİMANA (annadı, ani lääzım çıksın): Nasıl ölä ikram istämeyceymişim. Şindi getirerim, otur, kirata Kati. (çikêr maana ikram getirmää hem da brakêr Manollan Katiyi yalnız)

KATİ: Manol-batö, bizim başımızda büyük bela var. (lafeder korkarak)

MANOL: Ne oldu?

KATİ: Sän bilermiysin, o bizim ahmak Panti, ani çalışacak kurtulmaa, kendisi isteer gitmää orayı... Afganistana... annêermiysin?

MANOL: Ya bak sän hayvan kafalıy! Genç onnar, sütlü papşoy, yaşamayı taa annayamêêrlar, sanêrlar orada ballan doyuraceklar. Of-of, bu acamılık kaçını oldu mezara sokêr...

KATİ: Görsän ne gogorlu lafeder. Bizimkilär çünkü orada becermâzmişlär cenk etmää da o, gidip, duşmannarı enseyceymiş...

MANOL: Ama bobası Dimu nasıl bakêr bu işlerä?

KATİ: O şükür, kayı oldu! Bän onu bir ölä, bir bölä, zar-zor büktüm, şindi hazır herbir işä...

MANOL: Elbetki, diil şaka e, kendi kandan uşanın bahtı tereezidä asılı...

KATİ: Ama ne yapmaa bu Pantiylen? Boş kafalı uşak, pak kör deycän.

MANOL: Yok bişey... (biraz düşündüktän sora) Brak Pantiyi "uçsun" bulutlarda. Onun istedii bizä zararsız, ko maymunmansın. O hiç kendisi da duymaycek, nasıl biz işleri düzecez.

KATİ: Hadi, be batö, beki Allah yardım edär da yaparsınız bir yardım.

MANOL: Yapacez, hepsi islää olacek, hiç kahırın olmasın, kızkardaşım, ama bu işä tezicik biraz para lääzım olacêk.

KATİ: Kimä, nekadar? Sän, batö, bileersin bizim yoksuzluumuzu, çalış bir türlü taa az paraylan bitsin. Biz oradan-buradan tırmaladık üç binnicäk...

MANOL: Kimä vermää - bu artık benim işim, ama iş benzeer olmaycaa, neçinki bu türlü iş için var belli paa - bütün 5 binnik.

KATİ: Aman, be batö, biz pak karadan kaybeleriz, lafet, beki, bu üçlen bitär.

MANOL: Islää bilerim, ani taa aşaa olmaycek, kim istär az paraylan kafasını belaya sokmaa? Mutlaka, lääzım taa iki bin.

KATİ: Ozaman brakacam bunnarı da gidip kalannı aarayım.

MANOL: Diil "aarayım", ama bul da getir, istärsan Panti kurtulsun. Sän baari diilsin Dimu gibi... Annêersin, ani burada can pazarı gider. (Manol alêr üç bini, sayêr) Az, yok, olmaycek.

KATİ: Islää, te gideerim (kapudan döner geeri). Ama, Manol, sade boşuna olmasın.

MANOL: Sän ne, mari Kati? Olur mu bän öz kızkardaşımı aldadayım? Ne, seftä mi biz bölä işleri yapênz?

KATİ: Bän te giderim, tez gelecäm, olasin evdä. (çıkêr)

MANOL (atêr paraları masa üstünä, uêr şamarlarını) Islää-ä...

ÇİMANA (girer tepsidä mezerlärle ikram için): Ne işlen gelmişti kirata? Bän, Manol, hiç azlanmêêrim, açan kardaş-kızkardaş karıdan saklı lafederlär... Neçin sanmayım, ki beni çalkadınız?

MANOL: Hadi mari, sän da, uslan, yok burada hiç bişeycik saklı. Şindi hepsini söyleycäm, ne lafettik. İsteerlär yapalım ölä, ki Panti Afganistana düşmesin.

ÇİMANA: İstärsälär, ne, hepsini sän mi borçlu yapasin?

MANOL: Elbetki, bän. Aalemi kurtardık, kaçını sapıttık da kendi kızkardaşımın oolunu brakacam ölümä mi gitsin? Bendän başka bu işi hiç yok kim yapsın.

ÇİMANA: Neçin Dimu kendisi gelmemiş da karısını yollamış?

MANOL: Dimu bölä iş için gelmeyecek, belli bişey, ama baari islää, ani kayıl olmuş - bu paalı. Te şindi artık burada onun büküldü ynatlı, kırıldı. Hem taa bir iş var: bizim kanımızdan çocu olur mu bän brakayım gitsin doorudan bıçak altına?

ÇİMANA: Bulursan kolayını, elbetki, lääzım kurtarasın.

MANOL: Kim, bän mi bulmaycam kolayını? (kaş altından atêr bir bakış Çımanaya) Ne, az çocuk mu biz polkovnik Zubkovlan Afgandan sapıttık?

ÇİMANA: Bizim eniştemiz Dimu pek fırlardı, çünkü doorulukçuydu... şindi o da kayıl olmuş...

MANOL: Hepsiumiz biz doorulukçu, bıçak kemää urmayınca. Te güvää Dimunun da doorulukları. (gösterer masa üstündä binnikleri).

ÇİMANA: Dimu kendisi mi yollamış?

MANOL: Elbetki, o kendisi. Ama kızkardaşım da gözäl. Belli, ani onnar hazırlamış, nicä düşer 5 bin, ama Kati getirmiş sade 3. Sandılar, batüdan kopardaceklar ucuzça... Çıkmadı da te gitti getirmkää taa 2 bin.

ÇİMANA (bakêr pençeredän sokaa): Te Kati geler...

KATİ (girer): Bän ölä alatladım, pak kaçarak geldim.

ÇİMANA: Bän ikram getirdim, ama sän batücuunnan fisirdemişin, sora saklı evä kaçmışın, ne sandın, bän üürenmeycäm mi, ki benim için lafettiniz?

MANOL (karısına şakadan): Te, Çımana, görermiysin, ani kimär kerä var işlär karıdan da saklı.

ÇİMANA (o da maana şakadan): Ne göreyim, islää bilerim, ani dünnäada en saklı işlär kendi karıdan olêr.

MANOL: Te, mari Kati, görermiysin, ani bu benim Çımanamdan hiç bişey saklayamaycan, kaşınasın da yok nasıl... hepsini isteer bilsin. (bir aradan sora) Kati, şaka bir tarafa, getirdin mi? Sakınma, ver Çımana da görsün, ani onu aramızda çalkamadık.

KATİ: Te, Manol batö, taa 2 bin bitkiyi süpürdüm. Şindi artık belli diil

nezaman bizim içërimizdâ para görecez. (verer sayarak)

MANOL: Para — çanak-çölmek, gelip-gider, sadece ömür, saalık paalı... Te şindi otur da buyuralım ikramdan. Say, ani Pantinin işini biz artık yaptık, şüpân olmasın, düzdük kesinniklen, buyur sofraya.

KATİ: Yok, yok, kardaşım, bişey istâmeerim, başım aarıyêr, neçinsâ hep te ölä döner... hem da pek alatlêêrim...

ÇİMANA: Kati, mari, sâñ baari benim hatırımdan çıkma, al mezedân!

KATİ: Afet, Çimana, hiç bişeycik canım çekmeer, başka sıra geldiynen, alırım ikramdan hem lafa da dururuz. (gider)

MANOL (yaklaşêr telefona, çevirip, lafeder): Alo, sizmisiniz, saabi evdâmidir? Bân Manol, söyleyiverin gelsin, beklerim. (ara) Alo, da, Frol Danılıç, nasılsınız? Nasıl kefiniz, sorêrim, a? Saa olunuz, ölä olsun. Var bir pek lââzımını iş! (bir nedân sora). Ne, bana evâ mi geleceñiz? Te islââ, gelin burada annaşırsız...

ÇİMANA: Ne, bizâ mi geleceymiş? Çok özlediydim o içkiciyi!

MANOL: Sâñ ölä lafetmä. Islââ, ani adam ayaama gelir. Başka türlü lââzımdı kendim gideyim ona da yalvarayım... Sâñ hazırla bişey sofraya.

ÇİMANA: Te getirdim e, kızkardaşın yanazlandı, hiç sunmadı da.

MANOL: Bunnarı al. Ne, sâñ bilmeermiysin Zubkovun iintilerini?

ÇİMANA: Bilerim, bilerim şu beygir suratlıyı... Sadece "Posolski" rakıyı içëer hem turşu sever. Şindi getirecâm onun iintilerini.

MANOL (aklına getirer): O beni teklif eder cumaaya ava gidelim...

ÇİMANA: A-ha, pek lââzım te o avcılıñız, artık canıma ettiniz, gidip cuma günü, pezertesi gelersiniz.

MANOL: Avcılık o ölä - tez olmêêr sabur edâsin.

ÇİMANA: Sâñ avda, bân da dört gün sıravardır pupuk gibi tın başına evdâ duvarları beklerim. Lââzımdı söyleyâsin, ki gitmeycân, ko o krokodil yalnız gitsin.

MANOL: Bân eski dostluu brakmam senin o nazların için.

ÇİMANA: Dostlar, dostlar... Onnar sana evindân, karından taa paalı.

MANOL: Lafetmä boşuna. Ev - evlân, ama dostlar da dostluklan.

ÇİMANA: Bana da ozaman ver maşınayı da gideyim baari Kişinêua, kızlarıma. Onnar da, olmalı, özledilêr anasını.

MANOL: Buyur, şofer Vani Tantur senin elindâ... (kimsâ urêr kapuya, Manol açêêr. Girer polkovnik Zubkov. Giimni askercâ, yalap-yalap eder.)

ZUBKOV: Bekledin mi? Sandım bireri gitmââ alatlêêrsin.

MANOL: Yok, alatlamêêrim, alatlayaydım da, bekleyeydim seni, zerâ var çok lââzımını işimiz.

ZUBKOV: Sölä ne iş var?

MANOL: En ilkin teklif ederim oturasın, ateş almaa gelmedin, (gösterer eri sofrada) ondan sora lafedecëz.

Neçin bana kesin cuvap vermeersin?

MANOL: Elbet, mutlaka gidecez. Hep o daalara mı?

ZUBKOV: Diil. Bu sıra Kapriana daalarına... hık. Orada çok yaban hayvannarı varmış...

MANOL: Ama orada olmazmış avlanmaa.

ZUBKOV: Kim o demiş, ani olmazmış? Ay? Sän presdatelsin, ama korkaksın, hık... Bizä kimsey karşı koyamaz. Orada daacılar bizim elimizdä, hık... annêermıysin, a?

(Çekiler perdä)

Dördüncü stena

Dimuların evinin sundurması. Orada karşılaşmışlar iki genç. Bu Oli, Dimunun kızı, hem onun yavklusu Vladi. Pençeredän onnarı Gina babu gördü, ama tezicik saklanıverdi kendi işinä kuhneyä, istämedi bozsun gençlerin görüşmesini. Gençlär sa Gina babuyu görmedilär.

VLADİ: Cumertesi biz artık askerä çekilecez, gelecän mi geçirmää?

OLİ: Bän sakınêrim, çok utanêrim.

VLADİ (yalvararak): Oli, gelsäne, bän pek isteerim sän geläsin bizä... Bän mamuya da söledim senin için.

OLİ: Siz diil mi benim kardaşımnan Pantiylen barabar çekilersiniz? Te bän gidecäm onu geçirmää da seni da geçirecäm.

VLADİ: Ne islää, biz senin kardaşımnan ikimiz bir gündä askerä gideriz.

OLİ: Bekim ikiniz bir erdä asker izmetinizi da yaparsınız?

VLADİ: Ne ii olur ikimizä da sän kıyat yazasın, ama bu belli diil. Oli, ama sän bizä evä beni geçirmää, mutlaka, geläsin, baari gideceykän yap benim istediimi... (yaklaşêr, alêr kızın elini kendi elinä)

OLİ: Vladi, uslu dur, olmaz!

VLADİ: Oli, sän bilsän bän nasıl isteerim moräk olmaa, isteerim gemiciliktä askerliimi yapayım da dünneyi gezeyim.

OLİ: Vladi, sän boşuna ölä isteersin. Orada askercilik taman üç yıl sürtecek.

VLADİ: O ölä, üç yıl, ama nasıl romantikalı! Denizlär, uzak memleketlär! (büük meraklan) Of, olsa kismetim orayı yollasınnar...

OLİ: Belli ki çok meraklı, beki kismetinä oraya düşärsin askercilää.

VLADİ: Bän komisiyada lafettim kapitannan. O bana adadı, yollayaceymış beni Vladivostok gemiciliinä askerä.

OLİ: Allah versin, uysun, bän da senin için çok sevinirim!

VLADİ (çok duygulu): Alacam seni da oraya, gezecez denizlerdä barabar, görecez dünnäayı. (isteer sarmaşmaa)

OLİ (korunarak): Hadı, git be, Vladi, şindi birisi bizi görecek, ani durêriz.

VLADİ: Taa duralım birazcık, sora birtaan 3 yıl görüşmeyecez.

OLİ: Gelecän otpuskaya da ozaman görüşecez.

VLADİ: Ama bir yıldıan sora gelirsäm, sän beni unutmaycan mı?

OLİ: Yo-ok, unutmaycam, seni günnärcä bekleycäm.

VLADİ: Bän sana sık-sık kıyat yazacam.

OLİ: Bän da onnara hepsinä cuvap verecäm.

VLADİ: Ama açan askerliimi başaracam...

OLİ: Ozaman ne olacek?

VLADİ: Ozaman sän, Olicik, olacan bana bir gelin da yapacez bir büyük düün.

OLİ: Hadi, sän da birdän-birä taman düün mü? Sän, Vladi, allele, hiç bişey bilmeersin bu işlerdä.

VLADİ: Belli ki, biz gagauzuz, düünümüzü da yapacez halkımızın adetlerinä görä. Benim anam deer, kim eski adetleri bakarmış, onnarın yaşaması taa gözäl hem kismetli olurmuş.

OLİ: Benim da anam ölä deer. Bizim analarımız-bobalarımız başka türlü düün hiç kayıl olmazlar yapmaa.

VLADİ: Benim aslı hiç haberim yok nasıl olur olsun bu dünürçülük, goda...

OLİ: Bän da pek islää bilmeerim, ama işideerim büyüklerdän. Deycez ki, te sän koydusan neetinä bana evlenmää...

VLADİ: Bän aslıdan akına koydum neetimä seninnän evlenmää...

OLİ: Ama ne sän artık yaarına mı çekedeceän?.. Brak şakayı, biz lafederiz nasıl olur olsun, sän sa artık hızlandı. (güler) Bän bir örnek gibi, deerim, angı çocuk evlenmää isteer, o ilkin bulêr kendinä bir dünürcü.

VLADİ: Adam mı, osa karı mı?

OLİ: Kim olursa, ama lââzım olsun bir yınan insan da onu yollêrsın, deyelim, benim anama-bobama, ki isteersin sana deyni beni gelin. Da onnar kayıl olursalar vermää, ozaman artık çekedeerlär türlü adettlär hazırlanmaklar.

VLADİ: Da sayılêr bundan mı düün çekeder?

OLİ: Ölä zer, düünnär dünürçülüktän çekederlär.

VLADİ: Hele bak sän! (ara) Ozaman bu diil büyük iş.

OLİ: Sanmayasın, ani küçük iş. Bu adettlär derin evellerdän kalmış hem var taa çok onnar. Malim hepsini biler, bana da onnarı söyleycek.

VLADİ: Sölä bana taa bişeylär o goda için.

OLİ: Goda o düünün önündä olêr, gelinin evinin yanında sokaa çıkarêrlar hepsini onun çizlerini, ki aalem görsün. Ama evel, deer mali, ükledirmişlär taligalara çizleri da gezdirirmişlär bütün küü içindä muzikaylan...

VLADİ: Ama şindi nicä?

OLİ: Nicä? Neçin gelmedin göräsın, açan bizim komşularda oldu goda? Orada sadece çıkardılar sokaa çizleri: işlemeleri, yastıkları, yorgan üzlerini... çalgıcılar da çaldılar avşamadan, oynunnar oynadılar, insana emiş, fıstık daattılar da okadar.

VLADİ: Biz da mı ölä yapacez?

OLİ: Elbetki, ölä yapacez, nicä analarımız-bobalarımız deyeceklär.

VLADİ: Ama onnar deyärsälär klisedä steonoz olalım?

OLİ: Ne bileyim bän? Olmalı, läüzüm olacek sesleyelim büükleri. (susmak)

Bän hiç bir kerä da yoktur gördüüm, nasıl klisedä steonoz olêrlar.

VLADİ: Bän da yoktur gördüüm, ama sän selsovettä vardır mı gördüün?

OLİ: Gördüm, belli ki, ama orada diil steonoz olmak, orada sade yazılmak.

VLADİ: Hep bir diil mi? (susmak) Üzükleri parmaklara giidirerlär, türlü nasaatlar söleerlär.

OLİ: Ama klisedä popaz da üzükleri giidirer hem gelinnen güveeyin başlarına vençilu takêr, sora onnarın ellerini bireri baalêr da doz-dolay gezdirer. Bän kinoda gördüm... Klisedä, olmalı, taa gözäl.

VLADİ: Ama klise için komsomoldan uuradêrlar.

OLİ: Ama, sanki, neçin uuradêrlar?

VLADİ: Bezbelli, ölä läüzüm...

OLİ: Vladi, allele, etecek oldu durduk biz seninnän da bu derin işlerä daldık. Açan zaman gelecek, annaşırız hem komsomollan hem mamularlan.

VLADİ: Ama, eer bän seni alırsam kendimnän bilä denizlik askerinä?

OLİ: Vladi, sän genä başlêçrısın aynında düş görmää, beni anam brakâr mı askerä?

VLADİ: Bän senin mamucuuna gözäl-gözäl yalvarırım da o seni, mutlaka, barakar da ikimiz barabar orada yaparız bir düün asker adetleriycä,

OLİ: Yok, Vladicik, eer bu işä sıra gelirsä, biz ilkin düünümüzü evdä yaparız da sora gidäriz oyunu, nereyä senin canın çeker. Düünsüz beni aulumuzdan kimsey kolvermez.

VLADİ: Bän seni şindi alacam hiç kimseycää sormadaän (sarmaşêr da isteer öpsün, ama Oli verilmeer).

OLİ: Vladi, olmaz, bän bu işleri bilmeerim... Hem şindi bizi te oradan mali görecek... Bän utanêrim.

VLADİ (tutêr sıkı Oliyi kucaanda): Bän da bilmeerim, ama te ölä bilmezinä seftä öpüşelim... (zar-zor öper Oliyi. Siiredicilär ynanêrlar, ki bu var gençlerin ilk öpüşü).

Beşinci şena

Şafk geçer stenanın öbür köşesinä, orada siiredicilerin önünä açılêr Dimuylan Katilerin aulu, kapu önü: saa tarafta pardıdan örmä aul, bir aacın dallarında süt çölmekleri hem susaklar asılı, sol tarafta çiçeklik başçesi, taa biraz uzakta sokaa çıkmaa tokatçık.

İnsannar, hısımnar, komşular toplanmışlar Pantiyi askerä geçirerlär. Bobası Dimu çotradan ikram eder musafirleri. Hepsi verer baaşışlarını hem ii dualar ederlär Pantiyä, ki saalı olsun, askercilii ilin geçsin.

DİMU: Saygılı musaafirlär, hadi, buyuralım taa birär da yakın maşına gelmää.

SESLÄR: Saa ol, Dimu-aga, buyuralım...

DİMU: Şükür ederim hepsinizä, ani saydınız da geldiniz oolumu geçirmää.

KATİ: Saa olasınız, musaafirlär, soylar hem komşular, saalicaklan etişelim, görelim bizim Pantinin evä da gelmesini.

İLK MUSAAFİR: Allah korusun onu da, saalicaklan izmetini yapıp, evä dönsün, sevindirsin sizi, evdekileri hem bizi konu-komşuları da (içer çotradan).

KATİ hem DİMU (ikisi birdän): Allaa versin sölediiniz gibi olsun, sizin aazınızdan Allahın kulaana etişsin.

2-ci MUSAAFİR: Panti, çocuum, sana Allah saalını versin da ilin askerciliin geçsin. Dünnäädä da usluluk olsun ozaman hepsi çok ii olacek, iki yıl da iki gün gibi geçecekler da gelecän genä evä.

PANTİ: Çok şükür sizä, saa olasınız komşular hem musaafirlär.

ANA-BOBA: Amin, Allaa işitsin dualarınızı.

HISIMNAR (bir adam karısınan): Panti, biz sana baaşlêrız te bu peşkiri (ikisi barabar vererler). Silin onunnan askerdä, bizi da aklına getir.

KARI: Bän peşkindä işlemeli diktim bizim dereciimizä bir görü, bu resimä baktıkça, duuma erlerini aklına getiräsin, unutmayasın.

PANTİ (öper karının elini): Çok saa olasınız.

ADAM: Panti, Allah versin sabur sana hem kuvet da saalicaklan geçiräsin izmetini, zerä askercilik diil kolay iş.

PANTİ: Çok şükür, saa olasınız.

GİNA: Baaşlêrim sana, uşam, bendän te bu stavrozçu (asêr boynusuna). Taşı Allahın kutsal nişanını, benim dualarım korusunnar seni atadan-beladan da bän taa saakana geläsin evä, görevim seni kurtulmuş askerciliktän.

PANTİ: Saa olasın, maliciim, Allah bizimnen (öper malisinin elini, sarmaşêr ona).

Bir başka MUSAAFİR: Bän da senin ilk üüredicin, Panti, baaşlêrim sana bizim gagauz şairin Dimitri Kara Çobanın şiir kiyatçını. Haylaklık aralarda okuyasın onu da hiç unutmayasın, nerelerdä da olsan, kendi ana dilini, halkını, köklerini.

PANTİNİN AKRANI: Biz da senin küçüklük oyuncuların, şkola kafadarların, baaşlêrız sana te bu kasetaları bizim halk türkülerinnän, bileriz, ani onları seversin, orada onları seslärsiniz.

ANA-BOBA: Biz da, çocuum, baaşlêrız sana candan-ürektän hayırlı dualarımızı, biläsin, ki avşam sabaa aklımızdaysın, gecesi-gündüzü bekleycez seni geläsin da aylenä kauşasın.

OLİ (geler kaçarak): Panti, tokat aazında durêr bir kız, seni bekleer.

PANTİ: Sölä gelsin, utanmasın. (bakêr oyanı, çaarêr elinnän)

OLİ: Panti be, gitsäne bakasın, ne isteerler o kızlar, utanêrlar, olmalı.

PANTİ (hep çaarêr): Gelin, gelin, utanmayın!

KATİ: Neçin utansınnar e? Çabuk git, mari Oli, da sän çaar onnarı gelsinnär buraya, utanmasınnar.

OLİ: Şindi hemen giderim (kaçarak gider Oli tokat yanına da gelir bir gözäl kızlan kol-kola, arkadan da taa birkaç surataları ellerindä çiçek demetleri).

GÖZÄL KIZ: Bän hem hepsi kızlar kumalarımız isteeriz, Panti senin kismetin olsun, askerliin kolay geçsin (verer çiçekleri, öbür kızlar da vererlär çiçek demetlerini). Unutma, yaz bizä kiyat!

PANTİ: Yazacam, ama bekleyeceniz mi?

GÖZÄL KIZ (kolverer bakışını aşaa, insannar kızların erinä sölerlär).

İNSANNAR (bir sestä): Bekleyeceklär, mutlaka, bekleyeceklär!

BAŞKA SESLÄR: Bizdä kızlar saburlu, beklemeyi bilerlär... (Geçirici kalabalık doorulêr tokada dooru çıkmaa. İlerdä omuz torbasınnan arkasında Panti, onun da ardında anası-bobası, insannar. Muzıka çalêr marş. Hor kavrêêr gagauzların eski rekrut türküsünü).

Başımdaki kalpaamı

Çekip da aldılar,

Çekip da aldılar.

Basarabiya çocuklarını

Rekruta yazdılar,

Rekruta yazdılar...

Örüyün, çocuklar, örüyün,

Pek ayleşmeyin,

Pek ayleşmeyin.

Askerdä ana yok,

Siz unutmayın,

Siz unutmayın.

Kazarmanın çevresi

Ne uzun kurulmuş,

Ne uzun kurulmuş.

Ne da çok çocuklar

Lüzgerä urulmuş,

Lüzgerä urulmuş.

Kazarmanın içyanı

Bölük hem aralık,

Bölük hem aralık.

Şindän sora da bizä

Dünnää karannık,

Dünnää karannık.

Padişahın bostannarı

Bayırda bitär,

Bayırda bitär.

Ay, padişahım, padişahım,

Askerin etär,
Askerin etär...
El uşaanı ayırmak
Ölümdän beter,
Ölümdän beter.

Tokat aazında kalabalık durêr muzıkacılar, gaydacılar çalêrlar eski gagauz oyun avasını kadıncayı.

OLİ: Têklif ederim hepsinizi oyuna, haydi, tutunun (Oynêêrlar eski adetlerä görä kanılar karşı-karşıya, sora tutunêrlar horuya. Horu ortasında eşli dönerlikar Panti hem bir kız. Oyundan sora ana-boba Pantiylen sarmaşıp saalıklaşêrlar. Bobası Dimu oolunnan Pantiylen barabar gider rayona kadar).

KATİ: İi saatlan, çocuum! (sallêêr elini, sora siler yaşlarını)

INSANNAR: Saalıcaklan, ilin izmet, tezdä evä dönmeêk...

KİM-SA (arkadan baarêr): İki yıldan sora evä gel da bizi düünä çaar, işidermisin? (hepsi gülerlär).

PANTİ: Gelecâm, gelecâm da mutlaka sizi hepsinizi düünä çaaracam, hazır olasınız!

(Gider elini sallayarak)

Çekiler perdä.

İKİNCİ AKT

Birinci ştena

Geçti iki aydan zeedä. Stenada genä o Dimuylan Katinin evi. Diptä büyük bir pençeredän siiredicilerä görüner bir düzen - orada Katinin iş eri. İşidiler tevenin traklaması, cıngırdêêr çimbar. Stenanın sol tarafında Gina babu, boynusunda iplik, elindä kukalarlan işi, nesä örer. Oli da henez gelmiş şkolasından; soyunêr üst rubalarını hem lafeder malisinnän.

OLİ: Mali ma, var mı nasıl olsun bir yannışlık?

GİNA: Nasıl yannışlık, kızım?

OLİ: Nestä, bir çocuk, ani Pantiylen bilä çekildiymiş askerä, düşmemiş erinä.

GİNA: Nasıl ölä düşmemiş? O nereyä läázımdı düşsün, e?

OLİ: O pek istäärdi denizçilikte, gemicilikte askerini yapsın...

GİNA: Sän diil mi te o çocuk için söleersin?

OLİ (şaşarak, şaş-beş olarak): Angrı?

GİNA: Te o, ani seninnän bir kerä sundurmada lafa dururdu...

OLİ (taa da pek utanarak, onun üzü kızardı): Male, ama sän neredän bilersin, sän gördün mü?

GİNA: Diil ani maasuz, kızım, te ölä kuhnedän göz atıverdim dışarı da gördüm sizi. O çocuk artık tokada dooru gidärdi. Ne balaban, düzgün bir oğlan! (Oli heptän şaşırđı, utanmaktan bilmäzdi nâpsın. Aklınca düşündü: "İi, ani baari öpüşürkän görmemiş.")

OLİ (bir susmaktan sora): Oydu kendisi Vladi Duloglu. Komisyada ona demişlär, ki askercilliini Vladivostokta gemiciliktä moräk yapacek, ama oraya bizim Panti düştü...

GİNA (şaşarak): Pı-ı-ı, ya bak sän, sansın maasuz, mari erleri düşilmiş. Bana geler, yavrum, bu ölä bir razgeliş.

OLİ: Diil ma, male, burada, bän sanêrim, ki bir yannişlık oldu.

GİNA (döner fikirindän): Ne biläsin onu, kızım, beki da o yazıcılardan birisi tersinä baktı da karıştırdı kıyatları, da te ne oldu. Şindi kim bulur, kim aarar ucunu? (bir ara susmak) Sän, mari Oli, ne pek severmiysin o çocuu?

OLİ (yok näpsin, başlêr açıklamaa): Bän malicik, onu beenerim, ama o da dedi, ki beni sevârmış, geldiynen askerdän, beni gelin alaceymış da düün yapaceymışık.

GİNA: Ya, ne islää! Ver, Allahım, bän da etişeyim sizin o düününüzä. Taa büyük kısmet malilerä lâazımmıdır, acaba? Ko ayaklarım da sızlasınnar, acılarım da olsun, ama saa olayım da unukacıımı eşli, kısmetli göreyim.

OLİ (taa açıklayarak): Male, o pek islää bir çocuk.

GİNA: Annêrim, uşam, sev onu, yavrum, gençlerä sevda çok yaraşır.

OLİ: Seveerim, ma male, ama o düştü te o Afganistana, ama orada cenk. Korkunç, ma male, pek korkunç... (yaşlan dolu gözçeezlerini durmamaca siler).

GİNA: Uslan, kızçaazım, koyma okadar kahir ürecünä. Kırk yıl kıran olmuş, kızım, da genä ecellisi ölmüş! Kısmetsä - o, kurtulup, gelir, Allah korur!

OLİ: Male, bän pek korkêrim, hep te ölä uykumda da aalayım isteerim.

GİNA: Oli mari, bekim, o hiç diil orada, ama sän boşuna kahırlanêrsin.

OLİ: Yok, o orada Afganistanda, onun kızkardaşçı bizimnen barabar onuncu klasta ürener. O bana batûsunun Vladinin kıyadını gösterdi.

GİNA: Uslan, benim piliççim! Tê bän dua edecäm hem Pantinin hem senin Vladinin da saalıkları için, kliseyâ gittiynän ikisinä da birär mumcaaz yakacam saalıkları için da Allah benim duamı işidir, korur onnarı ölümdän.

OLİ (biraz sustuktan sora): Male, sän da gelin oldun mu?

GİNA: Oldum zeer, nasıl ölä olmayaceymışım? O zamannar, açan bän gelin oldum, eski adetlerimiz ii bakılırdı, pek gözäldi, ama şindi çoyunu onnarı unutmaa başladılar.

OLİ: Ama biz isteeriz nicä ozamanmış, eski adetlerä görä evlenmää.

GİNA: Siz ne, artık etiştirdiydiniz annaşmaa mı?

OLİ (bakêr aşaa, utanêr): Olduydu ölä laf.

GİNA: Elbetki, var nasil. Ölä da lâazım. Eski adetlerimiz hem gözäl, hem çok meraklıdırlar. Üç gün taman düün şennikleri uzanırdılar.

OLİ: Ama düünün çeketmesindä nasıl adettlär var?

GİNA: Nasıl deyim sana, hepsi işlär çekederlär dünürdän, sayılêr büyüklerin annaşmasından.

OLİ: Sana da dünür geldimiydi?

GINA: Ezer geldi. Ama bana kalsa, büünkü gençler da dünürsüz evlenmeeler. Analar-bobalar mutlaka lââzım kayıllık versinnär.

OL: Ama, eer gençler bulunursalar evdän bir uzak erdä da kendileri annaşırsalar?

GINA: Ama, nestä, onnar hep okadar lââzım sorsunnar analarına-bobalarına kayıllıını kiyatta mı, başka mı bir türlü... Ama küüdä, erindä dünürcülük - o nicä bir meraklı, mutlaka dünür sırası.

OL: Malicik, annatsana, hadi, annat bana hepsini bu dünür sıralarını...

GINA: Kim gider ilkin kızın evinä onu istemää, o sayılır baş dünürcü, en hatırlı. Ona düündä gölmek baaleerlar hem da bir uzun peşkir aykırı omuzuna.

OL: Olmalı çok zaametleri için.

GINA: Elbetki. Ama açan dünürdä artık annaşılar, iki taraftan da oldu kayıllık, bu gündän sora gelin olaca peliindä bir surma yalabık tel taşıyer...

OL: Güzellik için olmalı?

GINA: Diil sade güzellik, kızım, o nicä bir nişan, ani ki kız artık ayrılmış. O şansora olur buluşsun sadece kızlarla. Kızlar da ondan alerlar kendilerine birer telcääz, çünkü onnara da taa tez dünür gelsin deyni, ama peliklerine asınnar olmaz.

OL: Neçin olmaz?

GINA: Neçin ki onnara taa dünür gelmedi.

OL: Da sora dünürün aardına artık dünür mü?

GINA: Diil hemen ardına, ölä bir-iki aftadan sora. Nasıl annaşılar. Dünürler dünür arasında var taa iki nişanı adet: goda hem emiş. Bu sıraları olur hepsi yapmasınlar (bu annaşmalarına görä). Ama taa çoyu insannar yapelr hem goda, hem emiş, hem dünür, kimin taa az kolayı var, onnar yapelr sade dünür.

OL: Ama dünürün sıraları sizin zamannarca nasıl olurdu?

GINA: Büünkü dünürleri sän, elbet, bilersin. Dünür o bir baş adet. Onsuz bizim gagauzlarda evlenmek olmaz. O evel biraz başka türlü olurdu.

OL: Male, bän pek isteirim söyleysin, nasıl eskiycä ozaman olurdu.

GINA: Olur söyleyim. Te büünkü dünürler çekederler cumertesi, ama evel dünür başlaardı cumaadan. Kızlar dikerdiler dünür bayraanı, bayraan ucuna bir gül koyulurdu. Bayrak dikilirkän, maasuz türkülär çalınär, gayda, zurna, daul avaraları çalınırdu. Cumaa günü üülendän sora dünür bayraanı evin sokakta tarafındaki saçaana dikerler.

OL: Sade gelinin evindä mi bayrak dikiler?

GINA: Diil, hep ölä adetlerle güveeyin da evindä bayrak dikiler da o asılı bayraktan geçän insannar da görürdülär, ani bu evlerdä dünür var.

OL: Ama neçin şimdi da ölä yapmeerlar?

GINA: Bilmeirim, kızım, unuttular adetleri mi, osa dünürü mü taa kısalttılar.

OL: Da sora cumertesi taa ne adetler var?

GINA: Cumertesi dünür artık iice örüyer. Cumertesi ölä saat ikincidä dünürä çağmak var. Bu adet evel hiç diildi nicä şimdi. Gördüm kiyat yazıp, poştadan

yoll  rlar, bana g l nt  geler b l  teklif. O zamannar sa bir gen olan atlı, bir otra  araplan elind , beygirin da yularında bir i lemeli pe kir ya basma baalı, gezerdi k u iind , aarırdı d n . Ne g z l dururdu!

OLİ: O zamannar hepsi insannarın kendi beygirleri varmı .

GINA: Elbetki, vardı. Delikannılara d n  aarmak bir b k hatırdı. Aan aarıcının beygiri tuuyan, g z l, o delikannı da sayıl r orbacı u aa. Buydu bir aalem arasında kendini g stermek hem malını da. Tamam bu aarmakta ocu u vardı nası beensin en ii kız.

OLİ: Male, b n bıldır Be almada g rd m bir ki i otraylan elind , otrada baalydı basma hem onun kolunda da vardı basma baalı, ama o yayan gezardı, olmalı, d n  aarırdı.

GINA: Bezbelli, d n , basma olur kolunda da baalı olsun, kimi k l erd  ol  adet. Ne g z l, ani be almalılar taa koruy rlar baari biraz eski adetlerimizi. Ama bizim genlerimizd  delikannı kızlar g z almazdılar d n  aancılardan. O delikannı da hep, orada-burada duruklanıp, atını kurdurarak, maana sorardı kızlara, filan-fişman burada mı ya er? Sora, bulup kimi d  er aarmaa, girip aula, s l rdi maasuz teklif laflarını...

OLİ (al r lafı malisinin aazından): "Buyurun, iin bir filcan  arap da geliniz d n ."

GINA: Te s n isl   bilersin. Kiyatta b l  yazarmıysın? Yazsan da, dediim er, cuvabını i itmeyec n. Ama diri bulu makta, halk adetlerind  bu teklif  cuvap da ok meraklı.

OLİ: "Saa olasin, saa olsun onnar, kim seni yollamı , saalicaklan ba a ıkarasınız!"

GINA: Da diil sade bu kadar, cuvabın var uzanması da "... Allahtan, tabiattan genler  uzun  m r, ihtiyarlara da saalık hem hatır!"

OLİ: Male, b n g rd m nasıl bir ocucaklan bir kızaaz d n evini dolayladılar, bu adet nedir?

GINA: Oli, canım, evi d nerlikar diil sıradan kızaaz hem ocukak, ama birisi mutlaka l  zım olsun aaylenin ilk u aa,  b r s  da sonunkusu hem taa onnar l  zım olsunnar ok u aklı aylelerd n. Bu adetlen g steriler halkımızın kismetli ba lanması hem sensel  sonsuzluumuzu (kola - kismet, u aklar - sonsuzluk).

OLİ: Taa bir i  g rd m: gelinnen g v   seft  ana evin  girirk n ma anın  st nd n adımn  rlar u ker .

GINA: Var b l  da adet, o pek oktan bizd  korunmu , kendi malimd n i ittim, ki bizim dedelerimiz ate   dua ed rmi ler da bu  zer  eni evlenenn r ate in  st nd n geip, paklanırmı lar fena duhlardan, ama bizim g nnerd  ate  artık kalmı  bir tarafta da erin  sadece ma anın  st nd n adımn  rlar.

OLİ: Male, ama s n da klised  steonoz oldun mu?

GINA: Elbetki, oldum. O zamannar b nk  gibi selsovet  yazılmak yoktu, baalantılar hepsi klised  olurdu. D n g n nd  gelinnen g v   steonozluk kabuletmeyinc  hem s ledilmeyinc  dilsiz olurdular, hi olmazdı lafetsinn r.

OLİ: Nasıl ölä dilsiz? Neçin olmazdı lafetsinnär?

GİNA: Ölä adet. Gençlerin dilleri çözüler ozaman, açan düün gecesinin yansında hepsi düüncülerin önündä saadiç gelinnen güveeyi söleder...

OLİ: Ama onnar kendi aralarında biri-birinnen da mı olmaz lafetsinnär?

GİNA: Allah korusun, lafetmää olmaz. En ilkin onnar düün gecesini söyleyeceklär o lafları, angılsız ömür olmaz 5tuz hem ekmek) da sora olur lafetsinnär başka da ömürün laflarını.

OLİ: Ne gözäl adet! Nasıl o olêr?

GİNA: Saadiç çaarêr büyük sofranın önünä gelinnen güveeyi, koyer önnerinä bir tepsidä türlü imeklär (meyva, lokma, başka iintilär en üstündä da koyulêr bir dilim ekmek hem biraz tuz)

OLİ: Muzıka da çalêr mı?

GİNA: Yok, bu arada hepsi düüncülär susêrlar sansın içerdä can-cın yok. Akluma gelmişkän söyleyim bunu da: bizim gagauz düünnerindä pek az şamata olur, gürültüyü sevmezlär.

OLİ: Bän gördüm kinoda düün: kalabalık, şamata, türlü çamuşlanmaklar, yaymannanmaklar...

GİNA: Yo-ok, ayol, o kinolarda diil bizim düünnerimiz. Gagauzların düünnerindä birisi türkü çalarkan, hepsi dilini dalamış gibi susêrlar, kimisi aalêr, sora var oynamak muzıka (taa çok kemençä), şennenmäk, ama delirmäk yok.

OLİ: Da sora, açan koyêrlar gelinnen güveeyin önünä o iintileri?

GİNA: Saadiç sorêr: "Kumi-kumita, ne var burada?" Da taman te şindi, bu saatta onnarın dilleri çözüler da söleerlär iki laf: "Tuzlan ekme" - ömürün en lääzımını laflarını, taa sora olur lafetsinnär ne da istärsälär. Saadiç onnara üç kerä cuvap eder: "Allah sizi tuzlan ekmeğän ayırmasın." Başkaları, saadiçin koltukları olur eklesinnär başka da dualar: "Allaa sizä versin çok uşak, ool hem kız da etişäsiniz uşaklarımızın uşaklarına!"

OLİ: Hele bak sän ne meraklı işlär olêr düün gecesindä!

GİNA: Bu adettän sora gençlär artık bol lafederlär biri-birinnän hem düüncülärlän. Onnar öperlär sıraylan hepsinin ellerini düüncülär da vererlär gelinnen güveeyä auçlarına para. Sora saadiç çekettirer gençlerin eni evlerinä baaşışları sormaa, kim ne adarsa. İlkin kendisi: "Bän eni evä adêrim bir çift su bakın hem bir dana, ama siz ne verersiniz?" Kimisi baaşlêr birkaç koyun, bir-iki demirli booday... kimin ne canından koparsa.

OLİ: Sora gençlär da hepsinnen bilä mi oturêrlar?

GİNA: Yok, olmaz. Gelinnen güvää söylemektän sora giderlär te o odaya, ani onnara deyni maasuz hazırlanmış. Düüncülär sa konuşêrlar sabaaya kadar. Var taa başka da adetlär, ama onnar büün da olêrlar ölä, nicä evel.

OLİ: Saa olasin, malicim, sän bana çok meraklı işlär annattın. Bän bir kiyat okumuş kadar oldum, sansın senin düününä gitmiş oldum. (Oli, çıkarıp üst

rubalarını, geçer kendi odasına)

KATİ (girer): Mamo, Manol batü gelmedi mi?

GINA: Yok, gelmedi. Oli şkoladan bir eni haber getirdi...

KATİ: Ne haber acaba?

GINA: Ani bir çocuk Vladi, bizim Pantiylen barabar askerä çekildi, bilermiyisin onu? Te o, nestä, o Gistana düşmüş.

KATİ: Şükür Allaha, ani baari bizim Panti oraya düşmedi. (yapêr stavrozunu).

GINA: Kati mari, bizim, diil bizim - hepsi yaşamaa isteer. Diil mi ölä?

KATİ: Elbetki, anam, hepsi isteer, ama kara erä bataydı bu meret cenklär!

GINA: Mari gelin, bän taa bir iş annadım (suşmak)... Bizim Oli sevda bulunêr o çocuklan. O zavalıcık pek kahırlı bu betera...

KATİ: Pı-t-t, Allahım Panayıyacım, mamo, neredän sän aldın bu kara haberi?

GINA: Var, var bu aslı, gelin. Bän bu işi denedim taa çocuklar askerä gitmedään.

KATİ (büük şaşkınnıkta olarak): Oli-i, Oli, kızçaaзим benim, canım benim, yavrucuum, ne da çok kısmetsiz gündä duurmuşum seni! Nasıl sän anandan saklamışın cancaazının sancısını., nasıl, nasıl? (siler yaşlarını) Mamo, o sana kendisi mi söledi bu işleri?

GINA: İhtiär insannara diil lääzim sölesinnär. Onnar hepsini lafsız duyêrlar, annêrlar.

KATİ: Allahım, Allahçım, acaba sän taa nelär bizim başımıza yollaycandır? Bir kahır etmâzmiydi da ardına taa bir verdin...

GINA: Zavalı Oli, görerim, ayol, nasıl bu üzerä sansın zabunnadı uşak.

KATİ: Kızım, kızım, mamunun nazlıcı, sölä ayolum, sölä küçüüm, nasıl mamun sana yardım etsin (seslen aalêêr)

MANOL (urêr kapuya, sora birazçık aralayıp kapuyu, sorêr): Ev saabileri, varmışınız, evdämiysiniz?

KATİ hem GINA (ikisi birdän): Evdäyiz, varız, buyurunuz içeri!

KATİ: Otur, Manol batö. (getirer skemneyi)

MANOL: Yok, oturmaycam, kızkardaşçım, bän uuradım sadece birkaç minutçaa, isteerim üüreneyim, nelär yazêr Panti erindän?

KATİ: Saa olasın, Manol batö, kabulettik kiyat Vladivostoktan, orada gemiciliktä slujbasını yapacak, artık çeketmiş izmetini.

MANOL (kestirerek lafı): Te, gördünüz mü, ne islää. Pantidän bir pek käämil moräk olacek.

KATİ: Hepsinä çok selemlär yazêr, Canabinä, daykasına, Çimana bulüsuna da, varınca konu-komşulara da selâmlarınnan iiler...

MANOL: Saa olsun, saa olsun! Bizim aslı hepsi senselerimiz-soylanımız pek hatırcıdırlar, saygılı severlär...

GINA: Ama, Manol be, nasıl olmuş da Pantinin akrannarı hepsi bizim küülülär o pistie Gistana, ateş içinä düşmüşlär? Te kismetinä sadece bizimkisi hem bir da karşı maaledän, allele, burada, erindä, askercilää kalmışlar...

MANOL: Yok ne yapmaa, mamo, cenktä taa çok adam läözüm, nekadar burada erindä, ama şükür Allaha, ani bizimkisi kismetli çıktı, te bän da geldim onu sorayım.

GINA: Of, Allahım, Allahım, acaba angı günahlarımız için dädü boji yollêêr bu cenkləri? Neçin, Allahım, kimisini koruyêrsın, kimisini da unudup acımêêrsın?

KATİ: Belli ki, hepsi gencecik, hepsinä canımız acıyêr...

MANOL: O dooru, cenk kötü iş, hepsinä zor, ama bir taraftan da - herkez kendi kismetinä küssün. İslää, ani Pantiyä düşmedi o kör çetilä... (girer Dimu, onu taa kapudan kavrêr Manol omuzlarından da sarsalêêr) Kutluca olsun, kayınçu, oolun Panti - moräk, Vladivostoktan kiyat yazmış, sanêêrim kanaatsın?

DIMU (az sevineräk): Kanaatım, ama diil pek. Kara kayıplaa urdurduk: borçlardan şansora ölüncä kurtulamaycez.

MANOL (parmaanı dudaklarına koyup): S-s-s, olmaz! Sän ne, belaya karşı mı gidersin? (gösterer köşedä Gina babuyu)

DIMU (annadı Manolu, ki herbir iş olmaz babuların aazına geçsin, ama buna bakmayarak, fikirini uzadêr): Tamızlık koyuncuklarımızı yok paasına sattık...

MANOL: Dimu, sän düşme ölä aşaa... Koyunnar bizim başka işlerä bakınca, ani var bir laf "çanak-çölmek", ama ya kaybet sän candan paalı evladını! (bunnarı söleer Ginaya arkasınnan durarak)

DIMU: Diil sade ani borçlandık, ama yaptık aalemdän ayıp iş, bu beterä benim rızımın raatı uykuında da yok.

KATİ (üfkeli): Dimu be, sän taa yayacan mı o esapsız aazını olur-olmaz işlär için? Hadi şindi çekelim çannarı, baaralım sokakta, ölä mi isteersin? (göz kırêr Ginaya dooru, dedii er, sus, baari o bilmesin...)

MANOL (gamsız-kasavetsiz): Bilmäm, ki o (dedii er Gini babu) annasın, ne iş için laf gider. Ama insan arasında belli, ki aazı läözüm kilitlemää.

KATİ: Ne, sanki, var bişey şüpä mi?

MANOL: Pek büyük yok, ama nesä bişey şüpeleli...

KATİ (pek şaşarak): Acaba, neredän olsun?

MANOL: Erin da kulaa varmış, kızkardaşçım. (alıp Katiyi kolundan, çeker onu stenanın bir köşesinä da, ellerinnen göstereräk, nesä annadêr, publika bişey işitmeer, sade duyêr)

KATİ: Yoktur nasıl olsun! Bu, batö, sizin Çımananın işidir. Bilersin, ani dilcezi uzunca, ama taa ne da druşkası var! Te o Olimpiada...

MANOL: Bilmeerim, ama nesä pis kokêr... Olur bela bekleyelim.

KATİ: Hiç küsmä, batö, bu sadece Çımananın işidir, bän ölä şüpelenerim.

MANOL: Diil taa bişey belli, ama bän läázım, mutlaka, üüreneyim, kim çıtlattı da bu kokuyu, ilercä bastırıp, kestireyim, ama eer önezeyi almasak...

KATİ (şüpesiz): Manol, sana yok umudum birkimsey eltensin dokunmaa.

MANOL (o da gogorlu): Laf yok, bana onnar yaklaşmazlar, ama... vakıtlar diişilmää başladular... Te neçin o aalı dillär korkunçturlar, onnar olur ölä karıştırsınnar ortalı, ki biricii ucunu bulamaz...

KATİ: Aman, kardaşçım, aman... Taa ii bizi Allah kurtarsın beladan.

MANOL: Şindilik yok neyä çok kahırlanmaa, ama eer kaçırırsak vakıdı, sizin da, bizim da başımız büyük belada.

KATİ: Manol batö, bän bileerim, sän becerecän, bulacan kolayını, verilmeycän, üsteleycän...

(Çekiler perdä)

İkinci şena

Kolhozun predsedatelin Manolun evi. Oda hep ilerki gibi donaklı. Stenada önezedä kendisi ev saabisi Manol hem karısı Çimana.

MANOL (kefi bozuk): karı, isteerim sorayım sana bir iş: bu yakınnarda sokakta insannar başladı lafetmää te o işleri, neyi läázım bilelim biz salt ikimiz.

ÇİMANA (şüpele): Manol, ne oldu? Sän başladın içerdä karını mı inanmamaa?

MANOL: Bän hiç beenmeerim senin te o sevgili suratını, ne okadar pek sık aaz-aaza gelersiniz?

ÇİMANA: Olimpiadayı mı?

MANOL (kızgın): Da, da, onu "gözelinayı". Bütün küüyün püsürlükleri ilkin sizin aazınızdan çıkêr.

ÇİMANA (usluca): Manol, yo-o-k, senin hiç yok dooruluun. Biz senin işlerini hem bizim içêr işlerini drem lafetmeeriz. Kimâr sıra olursa da analım bişey - hepsi bizim aramızda kalêr.

MANOL (taa da üfkeli): Annadık, ne sizin aranızda, o panayırdı da. Görmeyim şansora seni o Olimpiadaylan - o bir delik susak, ii biläsin.

ÇİMANA: Manol, Allahtan günaa! Olmaz insanı hiç bir kabaatsız kötüleyäsin, derin yanılêrsın, Olimpiada çok saalam bir kap.

MANOL: Kim sendän başka bilirdi benim polkovniklen dostluum için? Diil mi Olimpiada? Hep asılrıldı adamın paçalarına, istârdi evli adamnan sevda sürmää.

ÇİMANA: Manol, kumam Olimpiada akına beenirdi efendi polkovnii, bilersin, neçinki kendicää da bir tek dul can, ama... başka bişey yok.

MANOL: Bişey bilmeerim, ama nelâr işiderim onnardan hiç azlanmêêrim. Neçin beni, komunisti, bir dooru prisidatili, ani uz işimä bakêrim, sokak boşuna çalkasın?

ÇİMANA: Ama ne, senin kızkardaşçın Kati pek mi saalam kapçaaz? sanki, ondan yok mu nasıl sokak dolsun yalannarlan? Sän benim yanımda da onunnan saklı fisirdeşersin...

MANOL: Yo-o-ok, Katidän laf çıkmaz, bän kızkardaşımı ii bilerim. Ne o kendi-kendisinä mi karşı gideceydi?

ÇİMANA: Hadi, pek kahurlanma, çok kafa düüme. Türlü yalannar taa zamandan küülülerin aazlarında gezer, ne gezärsä? Aalemin aazi çuval diil da baalayasın.

MANOL: Bän aalemin aazından korkmêherim, hiç umurumda da diil, ama kimdän pis kokular çıkêr, lâázım bilmää da oturtmaa dilbazları erinä.

ÇİMANA: Manol, bizdän şüpelemä. Biz Olimpiadaylan ter-temiziz.

MANOL (kestireräk): Yo-o-ok, nasıl da olsa, görmeyim şansora getiräsin bizim içeri o paçavrayı.

ÇİMANA: Ama bän nasıl yalnızca durayım, açan sän aftalarlan avlanmakta gezersin?

MANOL (avlanmak için sansın hiç işitmedi): Ko sokakta taa kaşısınnar dillerini, taa biraz da açan birkaçı Sibiriya aşacak, ozaman öbürlär susuvereceklär.

ÇİMANA: Sanma! Ya susarlar, ya da taa hızlanırlar. Ne senin az mı düşmannarın var? Onnar uyumêêrlar. Ya aklına getir, kaçını sän işlerindän uurattın? Te onnar da taman laf kolvererlär...

MANOL (üfkeli sıkıntıylan): Da ne, sän sanêrsın bizim başlar, partiyamız sesleyecek sokaktan sündükleri mi? Bän uurattısam da onnarı, kabaatsız mı? Hazıronculuk hem amazılık için - bunu hepsi biler.

ÇİMANA: Hadi brak, diil onnar hepsi sündük, hazıroncu hem sarfoşçu.

MANOL (hep ölä kızgın): Sän da mı, sokak gibi, sana da mı kaldı adamına karşı gidäsin? Bän kimi uurattım, cezaladım, onnar var haliz kabaatlı, herşeyä karşı gidennär, vreditellär...

ÇİMANA: Manol, uslan, anna, ki hepsi dooruluk bir eldä yok nasıl olsun. Te o hazıroncular, ani deersin ortalı bulandırırımışlar, onnar diil yalnız, bütün bizim küü hem pek çoyu doz-dolaylarda da bu sıralaa hiç diil kayıl.

MANOL: Te bunu annamêêrim, neçin onnar hepsinä karşı, hepsini inkär ederlär. Baksana, bän bu küüyümüzdü taa çok ilik yaptım, belli ki kabaatlıları da cezaladım, kimisinä düştü, gün da hepsini birtakım yısıtmêêr...

ÇİMANA: Elbetki, insannar lâázım annasınnar, ama te nasıl görersin, bir alay ilik bir-iki kötülüün yanında görünmeerlär...

MANOL: Baari hısınnarımız annasalar. Te senin da daykanın kızlarını ikisini da universitetä diil mi hep bän erleştirdim? Soylarımızı, hısınnarımızı kolhozda en ii erlerä koydum, birisini gücendirmedim... (işidiler telefon).

ÇİMANA (alêr kulaklı): Alo, Varvara Arhipovna, sizmisiniz? Ne okadar sesiniz bozulmuş? (susmak) Acaba?! P1-1-1-1, bak sän, mari ayol, nelär olêr! Bu bişeycää gelmeer, mari, sanki biz ne yapacez? (susmak arası) Te benimkisi da büün bütün gün üfkeli, ateş saçêr! (koyup kulaklı, kesilmiş gibi, oturêr divana).

MANOL: Ne oldu, naşey?

ÇİMANA: Efendi polkovnii kapamışlar!

MANOL: Nasıl ölä kapamışlar? (urulmuş gibi) Bu yok nasıl olsun!

ÇİMANA: İnan-ininma, te şindi diil mi Arhipovnaylan lafettim?

MANOL (kalkêr, oturêr, sora genâ kalkêr) Da-a-a, te ne işlâr olêr. (atêr benizini) Sanki, ne var ortalıkta? (kendi-kendisine lafeder) Tê, na sana! Tütün çıktı, ardına da ateş... Zamandan boşuna sölenmeer... (uzun susmak)

ÇİMANA: Te görermiysin, Manol, senin dostun Zubkov olmalı sarfoşçuluktan, patlayıp-patlayıp, kör olup görmedik gibi, kim neredâ askerlik sekretleri için yaydı aazını da... te şindi!

MANOL (düşünêrêk): Ölä olsa, o iidir, ama var nasıl başka işlâr da olsun dâ beni da karıştırsınar... Nasıl da olsa, bu belada karılar da, mutlaka, karışiktir. Laf gezdirmêk hastalılı ilkin karılarda var.

ÇİMANA: çok yanılêrsın, Manol, bak kendinizâ! Ama doorusunu söleerim: bu belada karıların tırnak kadar karışıklı yok.

MANOL: Burada çoyu karışık: karılar da , adamnar da, kim bilmeer aazını tutmaa, te onnar kabaatlı.

ÇİMANA: Diil, Manol, onnar kabaatlı, kim saklı iş yapêrlar, kim dooru yaşamêr...

MANOL: Sãn da ne lafedersin? Ne saklı yapardı Frol Danılıç?

ÇİMANA: Var, var, sãn da islââ bilersin bu çocukları Afganistana yollamaklan.

MANOL: Orada kimsey yoktu nasıl bilsin polkovniin işlerini.

ÇİMANA: Yoktu, ama te, bezbelli, üzâ çıktı. Lääzım hiç bişey saklı yapmamaa, ozaman raat şüpesiz yaşaycan, raat uyuyacan.

MANOL (üfkeli pirelener): Ya sãn baari kafamı kazıma bu karı fikirlerinnän, bu eni filosofiyayı, olmalı, o paçavra Olimpiadaylan düzdünüz.

ÇİMANA: Boşuna kaynêrsın, bãn bu işleri kiyatta da okudum, burada var neyâ düşünmää. (telefon cıngırdêr)

MANOL (alêr kulaklı): Alo, alo, Varvara Arhipovna! Da, da, bänim... Pek işteerim aslısını bileyim... Ölä mi? Yınanmam, yannışlık, olmalı. Lääzım yukarı bildirmää. Bizim raykom partie kabaatlı, onnar demeyincâ, kimsey â dokunmazlar. Polkovnik diil sıradan komunist, ama o biro azası... Hemen bir telegrama verin Kişnova, merkezâ... Kim eltendi bizim Sovet Askerin avtoritetinâ basmaa? Partiya bu işleri bölâ brakmaz. Ne? Kim? Moskva mı! O, ho-o-o, bu heptän diil pak iş... (büük korkuylan, titireyrêk koyêr telefonu, geziner oda içindâ iki tarafa).

ÇİMANA: Ayolum, Manol, senin hiç kabaatın yok, e? Neçin korkasın, neçin kahırlanasın? kuru saalını.

MANOL: Nasıl kahırlanmamaa, bu bizim raykomda zulumnar sanêrsın annêrlar mı partiyanın politikasını? Onnar beni da var nasıl atıversinnâr tribunalın elinâ.

ÇİMANA: Vıh, pı-t-t! Manol, nasıl ölä seni be, bir kabaatsız? Neçin? Sän bütün respublikada en anılmış kolhoz prisidateli, olur mu seni onnar buluştırsınnar?

MANOL: Onnar, bu bukva iicilär, yaltıkçılar, partiyanın adından kimi olsa diri iirlär... Ama... beni... Bän ölä kolay verilmeycäm, çıkmaycek, bulmamışlar adamı, kiminnän oyun oynamaa...

ÇİMANA (adamını uslandırmak için): Eer onnar seni dürtärsalar, kendileri oraya düşerlär...

MANOL: I-ih, trofacılar, sündüklär, yalaycılar... (çok kızgın) Nekadar doyurdum kolhozçuların varlıından, insanın sırtından... ne annadılar? Bän onnarı çoktan bilirdim, ki eri geldiyyen - kendileri bir tarafa, ama, elbetki, beni satarsalar, aardıma hepsi gelecek kaçarak...

ÇİMANA: Diil mi onnar sana bir tepä medali astılar, senin için hepsi gazetalar yazardılar...

MANOL: Onnar, onnar girirdilär adamın derisinin altına, açan parasız taşırdılar kolhozun skladlarından yaanı, un, piinir, oloy, en ii meyvaları... Kaç yalancı dokument var orada... Allahım, nasıl olsa da bän onnarı yok edeyim... (gösterer ellerinnän: yırtmaa)

ÇİMANA: Manol, sän bilermiysin, ani ansızdan revizie var nasıl yollasınnar?

MANOL: Elbetki, bunu şimdi beklä. Ama Manol diil ahmak. Hiç bişeycik bulamayacaklar. Uçlan denizä atacez, te ölä! (gösterer ellerinnän, nasıl atacak) Ama polkovnii, bölä hatırlı adamı, yazık, verdilär köpeklär elä, kendileri için korkudan onu attılar zıdana...

ÇİMANA: Ama raykom olur mu asker işlerinä karışsın?

MANOL: E, nası her şeyleri doorudêr da, bozêr da partiya, raykom. Ama raykomun büro azasına, o kabaatlı da olsa, lăázımdı arka olsunnar, kurtarsınnar... Te bu haliz partiyanın politikası, dooru liniyası...

ÇİMANA: Manol, (uz gözünä bakarak) sän, allele, bilersin neçin Zubkovu kapadılar.

MANOL (ateş üfkeli): Hele yıkıl sän da, mari ahmacık, kafamdan. Neredän bän var nasıl bileyim hepsini... taa da pek asker işlerini? (biraz susmaktan sora) Karı, te ne var... bän gidecäm kızkardaşıma Katiyä, lăázım kimi işleri lafetmää hem Dimuyu hazırlamaa.

ÇİMANA: Ama o ayozlu Dimu da mı bu işlerdä karışık? O baari en dooru adam bizim küüdä.

MANOL: Çimana, yapmasana kendini küçük, unuttun mu, ani parayı Kati getirdi? Ne, o Dimudan saklı mı yaptı bu işi? Hepsimiz biz dooru hem pak bir vakıda kadar. (gider)

(Stenada süüner şafklar)

Üçüncü sşena

Katiyen Dimunun evi, erleştirili nicä baştandı. Manollan kızkardaşı Kati önezedä neřä fisirdeerlär. İlktän publika işitmeer, ne laf gider aralarında, taa sora bařleêrlar iřitmää...

KATİ (pek korkmuş): Aman, da çoktan mı o kapalı? Aman, nâbacez?

MANOL: Te artık üçüncü gün. Görersin bizim raykomda ikiüzlülüü, hiç kimsey bir laf harcamamışlar polkovnii kurtarmaa.

KATİ: Neçin?

MANOL: Olmalı, iřlär çok derindä da bizim şalvir raykomcular kendi derilerini sakleêrlar. Ne da olsa, onnar sonunda pak kalaceklar...

KATİ (benizi sap-sarı): Aman Allahçım, mari, biz şindi nâbacez?

MANOL: Lääzim nekadar taa tez çalışmaa da örtmää, neyi var kolayı... Dimu neredä?

KATİ: O, nicä bileersin, hep iřtä.

MANOL: Bän onunnan lääzim tez lafedeyim... (bu arada laf kesiler, kimsä urêr kapuya).

KATİ: Kim orada? (cuvap yok... Manollan Kati ikisi da şaşkınnıkta)

MANOL: Dur, açma. Bu, olmalı, bir kolhozçuyka iki gün oldu hep gezer ardıma, te buraya da gelmiş.

KATİ: Sän neçin onunnan kolhozda lafetmedin?

MANOL: O bir kafadan hasta insan, kavgacı, şüpelendirir hepsini, ortalı bulandırêr...

KATİ: Tâman şindi bu bizä etişmâzdi. Ver ona ne isteer da tıka aazını.

MANOL: Ne istärsa kolay vermää, ama burada başka iş...

KATİ: Ne iş? (kapuyu sıkı-sıkı düüyerlär)

MANOL: Aç, bakalım kim. (Kati açêr kapuyu, içeri girer bir karı).

KARI (hiç sakınmayarak sokulêr Manola): Ne, tovarişçi prisidatel, işit enilik, onun küçüü var, kutluca olsun boba!

KATİ: Kimin o küçüü oldu? Ne işi orada prisidatelin, mari?

KARI: Benim kızkardaşımın oldu küçüü, te bu senin batündan, prisidatel Manoldan, annadın mı? (Kati şaş-beş kalêr...)

MANOL: kimsey bilmeer kimdän onun küçüü oldu, ama siz toplaşmışınız bir sürü kıskanç, yalancılar da isteersiniz beni gülüntü edip, soymaa, kolhozdan kopartmaa kendinizä nekadar taa çok...

KARI: Ne senin var üzün taa da lafetmää mi, haygır köpek! Hepsi komşular da bilerlär, nasıl sän benim kızkardaşımda geceleri geçirirdin.

MANOL (bir tarafa): Dedim horospuya düşürsün onu, doktora da parasını ödedim, ama seslämedi, ahmak insan. (o kariya) Yalan sölâme, senin kızkardaşın kendisi da bilmeer, anđı aullar boyunda vakıtlı kaldı...

KATİ (o kariya): Mari, ursuz karı, nasıl sän ölä girdin aalemin içersinä da benim batümü, kolhoz prisidatelinı kabaatsız gülüntü etmää savařêrsın?

KARI (iirek): O kolhoz başı mı? O maskara! Biz bundan taa başka da iřlär bileriz onun için. Hepsimiz toplaşıp, yazacez orayı (gösterer yukarsını).

KATİ (dayanamêr): Hadi, yok ol benim evimdän o senin yalannarınnan,

mari kalın üzlü, mitka. Git kolhozda bul dooruluk, haydi, haydi, çık! (itirer onu dışarı, ama o çıkmêr)

KARI: Bân te gidecâm, ama işlâr bölâ kalmayacak, sanmayasınız.

MANOL (yaklaşp kariya): Dur, mari, hasta kafalı, sölä ne sizä lââzım?

KARI: Ne lââzım mı? Sân islää bilersin, ani onun evceezi yıkılêr, cebindâ da bir kuruş parası yok, nasıl o uşaa büüdecek?

MANOL (yavaş, sade ona): Islää, kaldırma ortalı, yaarına yollaycam ustaları, bir gündâ evi örteceklâr, para da harçlık için verecâm, sade etecek oldu ulülü kaldırdınız...

KARI: Kolay bizi susturêrsınız, kaldırmaylım şamata, susalım... Ama ya sâñ bana sölä, nasıl şindi bu genç insan evlenecek, kim onu isteycek almaa uşaklan kucaanda?

KATİ (çıkêr batüsuna yardıma): Ne mari, kolhozun prisidateli mi kaldı hepsini dul karıları eversin? Kolhozu ozaman kim kullanacak?

KARI (biraz taa uslu): Diil hepsini, ama onnarı, kiminnen oynastı, benim kızkardeşimin yaşamasını bozdu, ne yapêrsın kendini annamaz? Kim testiyy kırdı, o da paasını ödeycek. Evlensin o benim kızkardeşima...

MANOL: Etecek oldu, annadım, bân ödeycâm. Kismeti çıktıynan evlenir o. (karı çıkêr baarınarak Kati arkasından)

KATİ: Mari, esapsız karı, biz sana yalvarêriz, etecek oldu baarış kaldırdın. Te söledi adam, ani verecek sizä hepsini, ne lââzım.

MANOL (silerâk annısında terini): Tê nasıl hepsi belalar birdân yıkılêrlar adamın başına, bela kardeşinnan gezârmiş, ölä da var.

KATİ: Manol batö, bu iş nasıl üzä çıktı hiç annamadaan? Sizin içerdâ Çimanaylan ne gözâl annaşmanız vardı!

MANOL (ellerinnen başını tutarak): Oldu, kızkardeşçim... Bu bizim erkeklerin yufkalı... ama biraz sizin, karıların da. Sölemesi uzun, olur sade nasi yapalım bir türlü da Çimana duymasın.

KATİ: Bütün küü duymuş, Çimana duymasın... O, olmalı, taa çoktan biler!

MANOL (şaşıarak): Olmalı, o... ama istedim deyim uslandıralım onu bir türlü... Eer o da başlarsa benim üstümä gitmää, kıskançlık nâpmêr?

KATİ: Elbetki, batücuum, karı kıskançlınnan oynama! Lââzım uslandırmaa.

MANOL: Saa olasın, Kati canım, baari sâñ beni annêrsın (uzun susmak).

KATİ: Batö, ama sâñ neçin istedin bizim Dimuylan lafetmää?

MANOL: Hep bu işlâr için. Var nasıl onu da suda çaarsınnar sormaa.

KATİ: Pı-ı-ı... Aman, aman, sayılêr suda da etişeriz! (geziner içerdâ, bilmeer ne yapsın) Aman, nâbacez?!

MANOL: İşlâr akına pek dolaşık, ama eer Dimu becerirsâ susmaa, ozaman bekim...

KATİ: Yok, yo-ok, bizim Dimu susmaz, hepsini söyleycek nasıl oldu, bân

kendi adamcımı islää bilerim.

MANOL: Sanki, mari Kati, ne o okadar da mı annamêêr, ani bân onun candan oolunu, bekim da, ölümdän kurtardım? Eer o yayarsa aazını, battırêr diil sade beni, ama seni da, kendisini da...

KATİ: Elbet, onunnan lâázım, mutlaka lafetmäâ.

MANOL: Te onuştan bân isterim...

KATİ (kestirer): Yok, taa ii bân onunnan kendim lafedecäm. Seni o hiç ta annamaycek.

MANOL: Bak, kızkardaşçım, o türlü lafet, ki annasın, zerä ortalık bulaşık, olur hepsimiz çekelim... Ama bân gidecäm raykoma. (çıkêr)

DİMU (girer yorgun, enez kırdan gelmiş, çözer topraklı çanaklarını, söleer): Bizä kira agitatur geldi.

KATİ (saklamaa savaşêr kendi dalgalı durumunu): Da nelär söledi?

DİMU: Politika için hem taa söledi, ani devlet işleri bizdä çok islää gidärmış, çok büyük işlär etiştirilmiş, kosmosa çıkmışık, dünnäâda en kaavi askerimiz varmış...

KATİ (düşüneräk): Kolhozçulara politikayı mı sıkıştırdı?

DİMU: Dedi, ki bizim politikamız Lenincä usluluk politikasıymış, bu günnerdä biz artık bütün gelişmiş sotializmada yaşaarmışık da pek tez artık komunizmaya gireceymişık.

KATİ: Rusça mı annattı?

DİMU: Belli, ki rusça. Bizim gagauz dilimizi onnar dil saymêêrlar. Kimseycik annamadı, ne olduunu o gelişmiş hem taa da uyumlu sotializma... ama sesledik ahmaklar gibi...

KATİ: Nasıl Lenincä usluluk politikası bu, açan oyanda derelär gibi kan döküler? Yalancı onnar, yalancıların en büyükleri.

DİMU: Da taman bu işi sordu agitatora bizdän bir kişi. Taa nekadar Afganistanda cenk edeceniz, deer?

KATİ: Da ne cuvap etti buna?

DİMU: Dedi, ani orada bizim asker boşuna kan dökmäzmiş. Bu cenklän onnar usluluu korurmuşlar...

KATİ: Usluluk mu o, açan cenk gider? Kimä lâázımmış kan dökülmesinä usluluk demää? Taa nelär sordu insannar?

DİMU: Sordular, neçin tükännarda sergennär bom-boşmuş, neçin çok hırsızlık varmış.

KATİ: Bân da olaydım, hep bu işleri sorardım. Ama sormaklan ne yardım edecän bu bizim pis dünnäâmıza?

DİMU: Agitator dedi, ki bu kötülöklär eski çürük kapitalizmadan kalıntılarımış, tezdä komunizmaya geçtiynän, biz hepsini kötülökleri geeri brakaceymişık, geleceemiz çok aydınnık bir dünnäâyımış, o pek yakınımış...

KATİ (zevkleneräk): Hele bak sän, kalıntıymış! Kimdä taa zeedecä var

çürük kalıntılar, o neçinsä taa ii yaşêr. Ama biz hep gecä-gündüz hep boyunduruk içindäyiz.

DİMU: İnsannar baarınırdılar. Te kıtlık, kurak gider, nasıl terekenin planını tamamlaycez? Ama o deer, hiç kahrınız olmasın, mutlaka tamamlaycez.

KATİ: Ekmek bereketi için küülülerdän başka kim kahr güdeceydi?

DİMU: O deer - yukarsı, načalstvo hepsi için düşünürmüş.

KATİ: Nasıl olur ölä hepsimiz için düşünmää, açan kırdä bereket yok?

DİMU: Te ölä kıyatlarda yazacaklar, ki plannar tamamlandı, biz da "ura" baaracez, da iş hazır.

KATİ: Ama hambarlar hep boş.

DİMU: Elbetki, boş, yazmaklan ambarlar dolar mı? (susmak) Küü içindä taa çok türlü işlär işidiler...

KATİ (kuşkulanıp): Acaba, taa nelär işidiler?

DİMU: Te tükenci İvançu Bulutlunun oolunu kapamışlar.

KATİ: Te onu, ani bu güzün evlendi, onu mu? Neçin?

DİMU: Çünkü o bir yalancı dokumentlen asker izmetindän saklanmış...

KATİ (şüpheli, nesä duygulu): A-ha, bilirim o kişiyi, balaban bir oğlan, akına askerä o gitmedi. (susmak) Aman, aman, ne çok işlär başladılar açıklanmaa.

DİMU: Hem taa aaranırmış Çadırdan da iki genç, onnar da türlü şalvirliklän asker izmetindän atılmışlar.

KATİ: Dimu, canım, bu işlär çok korkunç. Olmalı voenkomattan polkovnik Zubkovun işlerinnen baalı.

DİMU: Ama onun ne işi?

KATİ: İştmedin mi, insan lafetmeer mi? Onu da geçennerdä kapamışlar.

DİMU (nesä duyêr, diiştirer benizi): Te şindi artık, sevgiliim, kendin da gör - biz da senin ne hala etiştik... Bän sana demedim mi, ki saklının ucu çikêr? (oturêr)

KATİ: Be Dimu, olmaz biz da kendimizi asıntıya brakalım. Elbetki, korkunç, ama becermeli bu durumda da kendimizi çevirmää.

DİMU: Nasıl kendimizi çevireceymişik, açan biz da pisliktä karışıkız?

KATİ (çetin): Yok bizdä bir da kabaat. En büyük kabaatlılar orada, yukarda, te onnar, kim cenkleri kopuşturêr... Ama analar-bobalar borçlu kurtarsınnar uşaklarını ateştän, ölümdän.

DİMU: Ama başlarsa aaranmaa, sorulmaa bizim işlär da? Bän kırk beş yaş yaşadım pak, da şindi - na sana! (susmak) Gidecäm taa ii da kendim söyleycäm, baari üreemdän taş insin...

KATİ (pek korkuyulan): Nereyâ gidecän sän be, adam? Sän ne, tatula mı idin? Kendin mi kafanı ilmek içinä sokacan? Sana eer sorarsalar da, sän läözüm inkâr edäsin: "Biz kimseyä hiç bişey vermedik, hiç bişey da bilmeeriz." Annadın mı? Te bu da olsun son lafımız.

DİMU: Nasıl vermedik, mari, koyunnarı diil mi sattık?

KATİ: Sän, dangalak, sus da unut bu işleri! Şindi hemen Manol batü buradaydı, o da ölä sınırladı! Olmaz hiç bişey bizdän çıtlasın, zerä... o da, bän

da, sän da... annêermıysın?

DİMU (kafası iilik aşaa): Annêırım...

GİNA (girer): Kati, mari, Dimu, siz ne pek mi yorgunsunuz? Hadi gidelim avşam ekmeeni ielim, sofru hazır. Biz Oli yavrumnan gagauzça kurma yazdık. Geliniz da eski adetâ görâ kısmeti deneyelim. (ikisi da küsülü geçlerlär öbür odaya)

(Şafk süüner)

Şafk enidän tutuştuynan, görüner stenanın öbür tarafı. Orada Dimuların evinin kuhnesi. Evcimannar oturêrlar tombarlak alçak sofrada, avşam imesini iyerlär. Oli anasinnan yannaşık. Gina getirer tepsiyi taazâ fırından çıkarılma kurlmalarlan.

GİNA: Dimu, çocuum, sän nası ev başıysın, kes hepsimizâ birär dilim bu tepsidâ pidedän.

DİMU: Versäne Kati kessin.

GİNA: Olmaz. Eski adetâ görâ - ev saabi düşer kessin içerdekilereñä kendi payını hem onunnan da bilä herkezin kısmetini.

DİMU: Ozaman afet, anam, ama taman büün mü?

GİNA: Elbet, taman büün, neçinki yaarina artık Kolada orucu tutulêr.

DİMU: Saa olasin, mamu, içirimizdâ ihtiyâr olmasin - adetlerimizi unuduruz. (keser hepsinâ birär dilim, deer) Bereketli hem kısmetli olsun!

KATİ (kırêr kendi parçasını): Te bana düştü boş. Yok bana bu yıl kısmet, sade kahırlar kalêr analara.

GİNA: Kahırlanma, gelin, sana da kısmet ileriya düşecektir.

KATİ: Versin Allah, ama bu yıl te kısmet denemäk gösterer, ani bana az sevinmelik.

DİMU: Ama bendâ te var bir nişan (gösterer), mamu, bu nedir?

GİNA: Bu nişan sayılêr inek hem koyunnar.

DİMU: Te kısmet dooru söleer. Benim hepsinizdän çok mallarlan işim, bana da onnar düştülär.

GİNA (kırêr kendi parçasını): bana da kloçkaylan piliçlär düştülär.

OLİ: Malı, sän onnarı pek seversin, onuştan onnar sana düştülär.

GİNA: Şükür Allaha, o beni ihtiyârlıkta brakmêr kısmetsiz.

OLİ (ansızdan, çok sevineräk): Mamu, male, bana düştü en büyük kısmet - para, bank! (gösterer yalabık demir kuruşu, sarmaşêr malisinâ, öper yanaanı, sora öper anasını hem bobasını da)

GİNA: Olicik, ayolum, versin Allaa da senin hepsi düşünmeklerin aslıya çıkısınar. Allah da biler, ani gençlerâ hepsindän çok kısmet lââzım.

KATİ (öper kızını): Allaa versin da aslı çıkısın, kısmetin dolu olsun.

DİMU: Versin kızım bu yıl ekzamennerini islââ, onuncu klasını başarsın.

(Bu arada uslu, kısmetli avşam ekmeeni koparêr büyük çanın sesi. Çan sık-sık urêr, sokaktan işidiler seslär: "Yangın, yangın, kolhozun skladı yanêr!")

KATİ: Amaa-an, bu olmalı bizim Manol batünün duşmannarı

tutuşturdular, onu, zavalıyı, heptän battırmaa savaşırlar... aman!

DIMU (giiner, tez hızlı çıkarak): Giderim süündürmää.

GİNA: Aman, aman, aman, acaba taa nelär var bizä görmää! (Bakışı yukarı doorudulu, ikonala karşı stavrozunu yapır)

OLİ: Mali, mali, bän pek korkêrim. (yaklaşêr malisinä)

Perdä çekiler

Dördüncü şena

Genä dimuların evi. Gina babu hem gelin Kati ikisi da kahırlı giimni kara rubalartan. Kati kendi düzeninä deyni masur sarêr. Gina babu iplii boynusunda örer, Dimu bir tarafta nesa yonêr...

GİNA: Dünnää bitkisi yakın, olmalı, baksana sän, mari Kati, ne korkunç işlär olêr: cenk, yangın, kışıklar, ölümlär...

KATİ: Aman, aman, sanki bitkisi mi geler?

GİNA: Elbet, hepsi bunnar zamandan yazılarda kalmışlar. Tê ölä da var, dünnäädä fenalık hem kıskançlık enseer.

KATİ: Dooru, olmalı, mamu, te Manol batünun skladlarını, ambarlarını kim sanêrsın yaktı? Hep te o kıskançlar, duşmannar, çokgörücülär.

GİNA: Nekadar körlük, nekadar zännik! Nasıl korkmêrlar bölä zararları yapmaa? Sanki, bulundu mu kabaatlılar?

KATİ: Tê artık oldu üç afta kendisi Manol hem bütün rayonun militiyaları ayak bükmeerlär, aarêrlar, beki bulurlar.

GİNA (biraz sustuktan sora): Ama bän, uşaklarım, isteerim söyleyim, ki dünnääda saalık paalı. Tê Çimana, zavalı, bolnitaya düştü bu yangın beterinä, olmalı, korkudan insanın ürää sarstı.

KATİ: Çimanayı bän, mamu, unutmêêrim, dün dolaştım bulümuzu şindi o biraz taa iicä, ama hep taa lafedämeer.

GİNA: Korku, gelin, korku. Dofturlar korkuyu hiç bilmeerlär yılaçlamaa, söläyin kolversinnär evä da okudalım.

KATİ: Mamu, bän da sanêrim, ani onda korku var. O açan ansızdan görmüş yangını, sanmış ani onların kendi evleri yanêr da düşmüş üzükoyunu erä.

DIMU: Biz Çimana gelini bulduk tokatçık aazında, kaybetmişti kendini da tez götürdük bolnitaya.

GİNA: İslää, ani korkudan onun ödü patlamamış, eer ödü patlayaydı, o sabaalayamazdı, ölüdü.

MANOL (girer dinik, üfkeli): Tê yaşamak! Skladı da yaktılar... (ara, susmak kahırlı) Er üstündän isteerlär beni silmää, kaybetmää, ama yok... Olamayacak, hepsinä dayanacam, hepsini geçirecäm, ama duşmannarı da raada brakmayacam, cezalaycam, yakacam, ütecäm...

GİNA: Manol, sän düşer biraz uslanasın, dinnenäsin, zerä var nasıl hastalanasın...

KATI (bir çala sustuktan sora): Manol batö, acaba, kim o kolhozun ambarlarını tutuşturdu, yaktı? Hiç mi şüpân yok?

MANOL: Kim? Hiç diil zor annamaa. Eski partorg hem zavgar, kıskançlıktan hem üfkelerindän, ani onnarı bän iştan urattım deyni.

DİMU: Bän sanırım, ki diil bu adamnar kabaatlı, neçinki onnarı ilkin gördüm, gelmiştilär yangını süündürmää.

MANOL: Dimu, yınanma, bu gözboyacılık. Çıktılar ilkin süündürmää kendilerindän kabaatı sapıtmaa deyni. Bununnan sandılar kapandan kurtulacaklar.

KATI: E, onnar kendi ellerinän yapmadısalar da sarfoşçunun birini yolladılar...

MANOL: Artık biliner, ki aalemsiz, kendi ellerinnän yakmışlar, kendileri da sölemişlär.

GİNA: O-o-o, göklerde olan padişahımız! Allahımız, cezala bölä zulumnanı da onnarın elleri bilektän kurusunnar.

KATI: Nasıl, sanki kendileri mi sölemişlär, ani yaktılar?

MANOL: Söleyecekler zer, kapanda ballan doyurmêêrlar, açan parmaklarını kıştırêrlar, osaat dooruluk üzä çıkêr.

KATI: Şindi hep taa sormakıar mı gider? Sudta taa da belli olacektir. Olur onar yıla düşsünär...

MANOL: Elbetki, var nasıl zeedä da sud kessin.

KATI: Manol batö, sän bak islää, onnarınkilerindän birisi seni bir aul ardından tepelâmesin.

MANOL: Elleri kısa gelir, boşuna bän cebimdä bunu taşımêêrim (gösterer pistoleti). Bän onnarı nicä bozuk köpekleri... (bu arada sokakta işidiler maşına signalı. Kati hızlanêr pençereyâ)

KATI: Te şofer Tantur Vani Çımanayı bolnitadan getirer!

MANOL (o da pençereyâ bakarak): Te şükür Allahın yardımınnan, baari karım alıştı. Şindi bizä ikimizä taa kolay olacek bu duşmannan ensemää. (Kati çıkêr dışarı Çımanaya karşı)

KATI (girer Çımanaylan koltuklu): Çımanayı evä kolvermişlär.

ÇİMANA: Geldim evä, ama adamım evdä yok. (Manola) Bölä mi hasta karını sän karşılêrsin, be?

MANOL: Neçin üfkelenersin? Kızkardeşıma geldim, sade burada var nasıl bän da biraz gam daadayım.

ÇİMANA: Sän bre, islää koca, aalemä örneksin, neçin iki aftanın içindä gelmedin bolnitaya karını dolaşmaa?

MANOL (kabaatlı): Ayolum, nasıl bän gidäydım, açan burada lääzımdı aarayım, kim kolhozun varlığını yaktı da te olur demää, ki duşmannar kıştırıldılar.

ÇİMANA (gök üfkeli): Yalancı köpek! Sänsin baş kabaatlı hepsi zararlar

için. Neçin sölämeersin, ani sana ayıptı bolnitaya görünmää, orada senin te o sevginin küçüü oldu.

MANOL (şaşkınılıkta kollarını yayêr): O-o-o! Allahım, nasıl burada dooruluk bulmaa? Karım, eşim, hiç sesläme fena aazları! Onnar bizi ikimizi da, yabanılar gibi, hertaraftan sardılar. Bir taraftan yakêrlar, bir taraftan da evimizi, yaşamamızı bozmaa savaşêrlar.

ÇİMANA (üfkeli bozuk seslân): Etecek, etecek oldu bayıldın, iki üzlü, zulum. Varmıydı senin aalem gibi aylân da korkêrsın onu bozmasınnar?! Aftalarlan evdân yok olurdu... avcılâa maana. Bân da, ahmacık, beklâardım yınan kocamı horozlar ötüncä sıcak mancaylan. (siler yaşlarını)

MANOL: Çimana, brakalım geçmişleri! Biz aalemin evindäyiz, başka sıra, gidip evä, annşiriz...

ÇİMANA (aalayarak): Bana çoktan suratam Olimpiada sölärdi, ama bân hep yınanmazdım, sayardım, ki var inan adamım.

KATI (çalışarak uslandırmâa): Çimana, olma ahmak, hiç kimseycii inanma, aalemin yınadına taa ii yaşayın, mari. Küüyün kıskançları türlü yalannarlan çalışêrlar sizi karadan kaybetmää, yapın ölä, ki onların istediî olmasın.

MANOL (yaklaşarak Çimanaya): Belli ki duşmannarımız isteer biz aramızda bozuşalım, aylemiz daalsın (taa yaklaşêr), Çimana, acı bizim uşaklarımızı, onnar için sän lââzım bu kavgayı brakasın bir tarafa.

ÇİMANA (baarak): Susayım, yınanmayım! Olmaycek! Bolnitada insannar aaz dolusu lafederlâr, ki ambarları da tutuşturmuşlar senin kendi sımarmamandan, zakonsuzluklar örtülsün deyni. Etti bân dayandım! Şindi kendim ilkin hepsini açıklaycam, sana açan sud olacak, bân olacam baş svidetel. Ama suda sän, mutlaka, etişecân da yaptıklarını çekecân. Te ölä te... Allah sopaylan urmêêr...

GINA (bunnarı hepsini işidip): O-o-o, göklerdä olan saabimiz, Allahım, kuru hem kurtar bizi, nelâr acaba taa işidecek benim günahker kulaklarım?

ÇİMANA (hep ölä gök üfkä): İslâa olaceydı sän kendin yanasın o yangında, zulum, duşman! (dartêr onun omuzlarından jaketini)

OLİ (girer usluuunnan, kedicik gibi, da gider stenanın öbür köşesinde Gınanın yanına): Maliciim, neçin bu çirkin çekişmeklär burada olêr?

GINA: Bilmeerim nedân, kızım, şeytan girdi araya, görersin - baarış, çekiş.

KATI (izin ederäk): Çimana mari, ya sän biraz duruklan, burada te uşaklar da var, utan biraz. Manol sana koca, ama bana - kan-kardaş, etecek oldu onu kötüledin.

ÇİMANA: Katicik, canım, olma ahmak. Nicä o bana koca, sana da ölä kardaş. Te onun kirli üzü sölesin da bilâsin. Pantiyi Afganistandan kurtarmâa deyni, aldı sizdân 5 bin, ama polkovnä verdi sade 3 bin. Te nasıl batücuun var senin. Benim gözümün önündä oldu bu iş.

OLİ (osaat duyêr, ani Pantiyi paraylan kurtardılar, yavklusunu da onun erinä Afgan cenginä yolladılar): Vı-ıh, mamo, mamucuum, te nelâr var... saylêr

siz onu yolladınız ateşâ! (hızlanêr çıkmaa, döner geeri, genâ çıkêr, genâ döner aalayarak, sora kacêr dışarı).

KATİ (heptân şaşkın, baarêr kızının ardından): Oli mari, Oli kızım, naşey, ne oldu ? Kim? Ne oldu, ne, ne, neçin? (döner batüsuna, elleri uzadılı) Manol, Manol, nelâr olêr?

MANOL: Kati, yınanma, Çimana fikirdân çeliner, korkudan, olmalı, kafası bozuldu... O diil kendindâ...

ÇIMANA: Diil, diil bân, ama sän fikirdân çelindin. Taa çoktan sän kaybetmişin kafanı. Karılar, fenalık, tamahlık, kuvet - bunnar seni insannıktan çıkardılar. Yok sendâ ne kardaş, ne kızkardaş, ne aylâ - hepsini yalandırêrsin, diştirersin, satêrsın... Şindi da kendin kolhozu yakıp, kabaatsız insannarı, kiminnen barabar işledin, onnarı kapana sokêrsın...

MANOL (fırlêr): Etecek oldu, mari deli karı, yalannarlan ortalı bulandırêrsin!

ÇIMANA: Etmeycek, tıkama aazımı. Sän şansora bana diilsin koca. Yaarına verecâm seni suda ayırmak için hem da yazacam orayı, yukarı hepsini taa ne kötülöklêr bileerim senin için. Ama bân seninnen barabar yaşamakta taa çok-çok pisliklêr gördüm da aklım vermeer, nasıl onnara bukadar dayanabilmişim... Şindi sana geldi sıra ettiklerin için cuvap edâsin.

MANOL (sesleer karısını ölä, sansın onun üstünâ bir duvar yıkılêr, ellerinnen tutêr kafasını. Sadece iki lafçaaz çıkarabilir): Oldu, oidu, bitti...

Çekiler perdâ

Bitki beşinci şena

Dimunun evi, bütük pençeredân görüner küüyün meydanı hem klisenin balaban çannık külesi. Bütük çan uzun-uzun, aar-aar urêr ölä nasıl ölüyâ deyni. Muzıka çalêr yaşlı gömülmäk avasını, angısı hep yavaşiyer da karıların aalayışları işidiler...

Pençeredân meydana bakêrlar Oli, Gina, Kati - hepsi giimni kara yaşlı rubalarlan. Onnar da belli ani yaşlılıktan çok aalamışlar, bu beterâ da belli, ani yorulmuşlar. Meydanda gömüler Afgan cengin taa bir kurbanı - Vladi.

DİMU (girer yorgun, o da yaşlı): Getirdilêr Afganistandan demirdân tabut içindâ. Açmaa brakmêêrlar.

OLİ: Mali, mali, maliciim, kolver beni, kolver, yalvarêrim, çıkıp gideyim meydana... Ko-o-olver, maliciim... (Malisi Oliyi tutêr, brakmêêr çıksın).

KATİ: Olmaz, kızım, sana taa da prost olacek... Te buradan da görüner (mamusu yaklaşêr Oliyâ, ama o dartêr kendini, döner ona arkasını. Ona sansın hiç yok ne ana, ne boba, sadece malisini görer, onunnan da lafeder).

OLİ: Maliciim, onnar bana deyni bekim açarlar sandı... Mali, bân isteerim Vladiyi göreyim, bitki kerâ üzünü göreyim, isteerim, ma male, pek isteerim!

DİMU (gücülâ aalayışını tutarak): Oli, Oli, kızçaazım, ya bak bana... (Oli hiç seslâmeer bobasını, döner ona da arkasını) Bân, mari kızım, oradaydım,

Vladinin mamusu istedi açsinnar da askerlär ona deyni da açmadılar, brakmazmış yukarsı... Oolunnan prost olsun anasını brakmadılar.

OLİ (arkasinnan durarak): Neyi o askerlär orada bekleerlär? Ne ölü mü kalkacek? Ne kötülük olur, eer yakın insannar, hısınnar ölüyü görürselär?

DİMU: Tabut peçatlı, mühürlü, kızım, deerlikar buymuş devlet saklısı...

GİNA: O-o-o, Allahım, Allahım, diilmisin sän o en acızgan, neçin beni, bir ihtiarı almadın da aldın benim paalı piliçciimin, benim Oliciiimin kismetçiini, neçin, neçin, Allahım, Allahçım?

OLİ (sarılêr malisinä): mali, mali, bän şansora salt bir seni severim, senceezi sade inanêrim... (Aalêr seslen, sokaktan da işidiler karıların aalayışları. Çan hep aar-aar urêr, muzika yaslı havaylan hepsini aaladêr).

KATİ: Neçin orada gömmemişlär, açan anasına istämeerlär oolunun üzünü göstermäâ? (susmak, Katiyi kimsey işitmeer, kimsey ona bakmêr, o sansın hiç orada yok)

DİMU (sokaa bakarak): Tê kaldırdılar tabutu omuzlara!

OLİ (ne kuvedi varsa baarak): Vladi, dur, alatlama, sän uş istärdin moräk, istärdin gemici olasin, Vladi-i-i, Vladi-i-i-i...

KATİ (tutêr can erini, ona pek hayırsız geldi): Allahım, neçin okadar çok ceza bu topraan üstündä analara düşer? Nasıl dayanmaa bu dünnäâ cezalarına, nasıl? (düşer up-uzun erä...)

GİNA: Dimu, çocuum, çabuk, çabuk, kaçarak doktora, al taligayı da götürelim bolnitaya... Ama-a-an, aman nâbacez?

DİMU (korkuylan): Tê şindi, mamu, te şindi giderim doktora... (çıkêr)

OLİ (ayıramêr bakışını meydandan, hiç görmeer, ne olêr anasinnan, işitmeer, ne onnar lafederlär. Elleri uzadılı oyantı, neredä artık sandı aldılar omuza): Tê artık giderlär... Vladi, Vladi-i-i, orada mı senin uzak denizlerin, gemilerin, okeannarın? Vladi-i-i... (muzika çalêr, aalayışlar, çannar...)

SONU

Perdä çekiler.

İÇİNDEKİLÄR

N. Baboglunun biyografyası	----- 1
Pyesa için	-----5
Birinci akt	-----7
İkinci akt	-----29

Tip. "Elena-V.I."
or. Chişinău, str. Academiei, 3
tel. 72-50-26

